

ESTUDIS

MANUEL CUSACHS i CORREDOR
Miquel Albà i Andreu.
Un hisendat mataroní que destinà bona part de la seva fortuna a causes benèfiques

RAFAEL COLL DE VALDÉS
Anotacions sobre la novel·la Memorias apócrifas de Jaume Coll, sastre

NICOLAU GUANYABENS I CALVET
La Banda Municipal de Mataró de 1939 a 1949

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FULLS/101

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, octubre 2011

FULLS/101
del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, octubre 2011

TAULA

Portada: Emblema de la Banda Municipal de Mataró. Col·lecció Josep Rovira i Puig.

Edita: **MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA**
Centre d'Estudis Locals de Mataró
Beata Maria, 3. 08301 Mataró
Tel. 93 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
www.masmm.org

Director: Nicolau Guanyabens i Calvet

Consell de redacció: Nicolau Guanyabens i Calvet
Manel Salicrú i Puig
Joan Castellà i Oliva

Composició i impressió:
Impremta Copyrap. Tetuan, 34 - 08302 MATARÓ

Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

Amb la col·laboració de *Amb el suport de*

EDITORIAL

LA DEGRADACIÓ DE L'ENTORN DE SANTA MARIA

Fa uns anys es varen instal·lar a la plaça de Santa Maria, més o menys al davant de la capella del Sagrament, uns recollidors fixos de brossa. Potser ja no s'hi havien d'haver instal·lat mai. Però recentment han estat substituïts por uns models de nou disseny, totalment inadequats en la seva situació, i la substitució, a més, ha comportat modificacions de nivell de paviments, al marge de la continuïtat de la plaça, i la formació d'un espai on s'acumula una gran quantitat de brossa durant moltes hores del dia.

Això a part, cal també parlar de l'estat actual de la placeta del Fossar Xic, sempre atapeïda de cotxes, habitualment mal aparcats, amb el paviment destrossat, tota plena d'herbes i de brutícia.

I podríem seguir dient que els nous paviments del carrer de Sant Francesc d'Assís i de la plaça de Santa Maria són en mal estat, amb lloses mogudes, desnivellades, trencades ..., amb taques per tot arreu. I que també es molt tacat el paviment del carrer de Beata Maria, no de la Beata Maria com és escrit al propi paviment, el més nou de tots.

Igualment podríem parlar de l'apuntalament de l'edifici cantonada carrer de Don Magí i carrer de Sant Simó.

Per tot això, hem demanat formalment a l'Ajuntament de la ciutat que retiri els contenidors de brossa de la plaça de Santa Maria, que urbanitzi la placeta del Fossar Xic i que repari, netegi i cuidi els paviments de l'entorn de Santa Maria.

El conjunt de la basílica de Santa Maria és Bé Cultural d'Interès Nacional. I la protecció abasta també el seu entorn.

ACTUALITAT

SETANTA-CINC ANYS DELS FETS DE JULIOL DE 1936 A MATARÓ

El diumenge dia 19 de juliol de 1936, el Regiment d'Artilleria Lleugera núm. 8, aquarterat a la caserna de Mataró, participà en el «pronunciamiento» militar de l'exèrcit espanyol, que fracassà a Catalunya. A les 8 del matí sortí de la caserna i ocupà el centre de la ciutat i l'Ajuntament, i proclamà l'estat de guerra.

Però a les 8 del vespre, coneguda per la ràdio la rendició del general Goded a Barcelona, la tropa que havia sortit al carrer ha de retornar a la caserna, increpada per una gran quantitat de gent d'esquerra, sobretot sindicalistes.

A la caserna són arrestats els oficials i és llicenciada la tropa. I les organitzacions d'esquerra, sobretot la FAI, s'emparen de les armes. El mateix havia passat a Barcelona, després d'assaltar la caserna de Sant Andreu, i a tot arreu de Catalunya.

Des de la matinada del dilluns, grups armats especialment de la CNT i de la FAI, amb clar predomini de la FAI, prenen el carrer.

A Mataró es constitueix immediatament el Comité de Salut Pública o Comitè Local Antifeixista, que agrupa les organitzacions polítiques d'esquerra i els sindicats, que crea les milícies ciutadanes, per a controlar la situació. Però en realitat la FAI controlarà les milícies ciutadanes, i, a més, els seus grups armats tindran el poder al carrer. I aquests grups, de manera violenta intentaran de fer la revolució.

I les dretes, especialment la Lliga, i l'Esglèsia catòlica seran considerades col·laboradores i responsables de l'aixecament militar. I contra la dreta i l'Esglèsia actuarà el nou poder revolucionari. I vindrà tota mena de violència. Ocupació, incendis i destruccions d'edificis religiosos, amb pèrdua d'una part important del patrimoni cultural que guardaven. Detencions de sacerdots i gent de dreta. Assassinats. Obligació de treure al carrer les imatges religioses i els objectes, papers i llibres de caràcter religiós que es guardaven a les cases per a cremar-los públicament.

L'aixecament militar havia trencat l'status quo establert amb la proclamació de la República, i obert la caixa dels trons dels ressentiments i lluites socials dels anys anteriors a la Dictadura i de la repressió posterior als fets del Sis d'Octubre. I la violència institucional, indiscriminada, i la violència particular, gratuïta, que actuà sobre persones i coses sense cap mena de justificació, feta moltes vegades per grups que obren en benefici propi, provoquen la fractura irreparable de la societat catalana, a dues bandes, fet que a la llarga serà una de les causes de la pèrdua de la guerra. A Mataró el diari *Llibertat* i, més concretament, Joan Peiró, denuncien aquestes violències, que no cessaran durant tot el transcurs de la guerra.

A Mataró l'esclat revolucionari serà responsable de vuit assassinats, entre ells un regidor de la Lliga i dos sacerdots. (*)

De seguida, però, es formaran milícies cap al front d'Aragó, i vindran les col·lectivitzacions de tallers i fàbriques.

I la vida de la gent continuarà enmig de la negra espectativa de la guerra. I progressivament vindran la carestia d'aliments, les lleves, els bombardeigs ...

Manel Salicrú i Puig

(*) Assassinats a Mataró durant l'esclat revolucionari.

28 juliol 1936	Miquel Spà, dentista
1 agost 1936	Miquel Carbó, guardavinyes
5 agost 1936	Josep Simon, forner, regidor de la Lliga
1 setembre 1936	Dr. Josep Samsó, rector de Santa Maria
25 octubre 1936	Mn. Ramon Furnells, capellà de Mata
5 febrer 1937	Els germans Antoni, Carles i Josep Cavell.

EXPOSICIÓ *CAPÇALERES DE PREMSA MATARONINES*
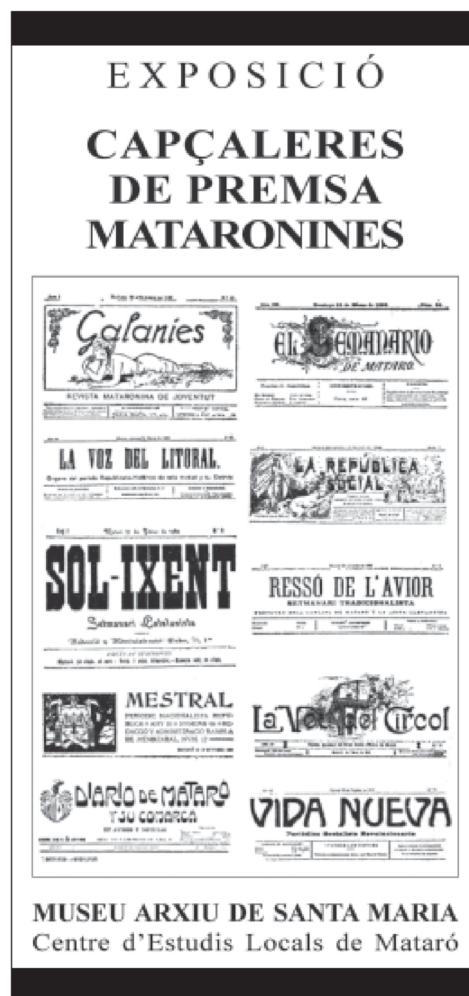
L'exposició presenta una selecció de les capçaleres de premsa local que conserva el Museu Arxiu, en col·lecció complementària de la secció d'hemeroteca, o premsa mataronina.

Només les dues primeres capçaleres exposades són facsímils: les dels exemplars núm. 1 de la publicació *Almacén patriótico...* (1820) i del setmanari *Revista Mataronesa* (13 de gener de 1856), considerades les més antigues de la premsa mataronina.

L'àmbit de l'exposició, cronològicament, comprèn bàsicament la segona meitat del segle XIX i la primera del segle XX. L'esquema de l'exposició s'ha fet seguint la monografia *La premsa a Mataró, 1820-1980* de Francesc Costa i Oller. En l'exposició es pot llegir l'evolució i la història de la ciutat a través de la premsa. Les capçaleres marquen directament les diverses èpoques històriques: la Restauració, la Dictadura, la República, la Guerra Civil i el Franquisme, i també l'inici del nacionalisme català i la presència progressiva de la llengua catalana fins a la repressió del 1939 i anys posteriors.

La col·lecció de capçaleres de premsa local del Museu Arxiu és formada per aportacions múltiples i diverses, entre les quals destaquen les dels hereus de Ramon Salas i Oliveras i Joan Comas i Pujol. És una col·lecció oberta, que admet noves donacions, tant d'exemplars antics per completar el conjunt, com de recents per actualitzar-lo.

Inaugurada el passat dia 11 de maig va coincidir amb la publicació del núm. 100 de la revista *FULLS del Museu Arxiu de Santa Maria*, i va restar oberta fins a la fi del mes de setembre.

PRESENTACIÓ DEL NÚM. 100 DELS NOSTRES *FULLS* A CÀRREC DE L'ESCRIPTOR I PERIODISTA MANUEL CUYÀS

El dia 11 de maig al vespre, a l'estatge del Museu Arxiu, Manuel Cuyàs i Gibert, escriptor i periodista, va presentar el número 100 de la revista *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, amb una conferència titulada «Els Fulls, una revista mataronina». Cuyàs, actual director adjunt del rotatiu *El Punt de Barcelona* i autor de llibres com *Mataró, una ciutat*, *Mataró, sota teulada*, *El manyà encès* o *Taques al marge*, va explicar quins són els trets més destacats de la nostra revista, de la qual es confessà un fervorós seguidor.

Manuel Cuyàs en la seva intervenció. Fotografia Joan Castellà. MASMM.

DIA INTERNACIONAL DEL MUSEU 2011

Joan Rosàs, pronunciant la seva conferència.

Aspecte de la sala durant la conferència.
Fotografies Joan Castellà. MASMM.

Com és habitual, el celebraren conjuntament el Museu de Mataró i el Museu Arxiu de Santa Maria.

Aquest any les joies dels museus presentades foren el retrat de «Faustina Minor» segle II, en marbre de Luni Carrara, procedent de la Torre Llauder, per part del Museu de Mataró, i «L'anunciació», pintura sobre taula, segle XVI, atribuïda a Joan Baptista Toscano, pel Museu Arxiu de Santa Maria.

El dia 18 de maig al vespre, a l'estatge del Museu Arxiu, Joan Rosàs, cap de la Secció de Gestió i Coordinació Museística del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, pronuncià la conferència «Museus i publicacions», fent referència a la publicació el número 100 dels *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*.

CONCERT DE MÚSICA BARROCA

El divendres 27 de maig, a les 9 del vespre, a la capella dels Dolors, va tenir lloc un concert de música barroca a càrrec del Quartet Barroc de Sant Simó. Aquest va ser l'acte central de la commemoració de l'edició del número 100 de la revista *Fulls*. A manera d'agraïment pel seu suport, els subscriptors de la revista van disposar d'invitacions de forma preferent.

El Quartet Barroc de Sant Simó, integrat per Víctor Vives Foix i Joan Vives Bellalta (flautes de bec), Maria Teresa Julià (clave) i Jordi Feliu (violoncel), van interpretar obres de Cima, Castello, Frescobaldi, Sweelinck, Purcell, Teleman i Vivaldi, en el marc incomparable de la capella decorada per Antoni Viladonat.

Fotografia Araceli Merino.

TAULA RODONA
SOBRE EL FETS DE JULIOL DE 1936 AL MARESME

Tingué lloc a l'estatge del Museu Arxiu el passat dia 15 de juliol. Hi participaren Jordi Amat, doctor en història, autor de diverses monografies sobre la guerra civil al Maresme, Margarida Colomer, historiadora, professora i investigadora, que ha publicat treballs sobre la guerra civil a Mataró i Argentona, Xavier Mas, historiador i investigador de Canet, Josep Xaubet, historiador i professor d'institut, i Manel Salicrú, aparellador i investigador, que actuà com a moderador.

Es tractà la temàtica del 19 de juliol, sobre si va existir complot civil i, sobretot de les actuacions de reacció, exemplificades en les dretes i l'Església catòlica, i amb la gran repressió, amb destruccions d'edificis religiosos, detencions i fins i tot assassinats.

D'esquerra a dreta, Josep Xaubet, Xavier Mas, Margarida Colomer, Jordi Amat i Manel Salicrú, moderador. Fotografia Joan Castellà. MASMM.

NOTÍCIA DE DONATIUS RECENTS

César Alcalà ha donat al Museu Arxiu documentació pròpia de Mn. Llensa referent als carlins de Mataró.

M. Pura Esquerra i Ribas ha fet donació de documentació diversa de la Coral Madrigalistes d'Iluro.

Maria Biada Sala ha lliurat al museu un quadre amb imatges del ferrocarril repujades en plata.

Manuel Roca Cuadrada ha donat la seva col·lecció de diaris mataronins (1946-1996), que complementen, de manera important, la nostra hemeroteca.

Francesc Costa també ha cedit a la nostra hemeroteca la col·lecció completa de la revista *Mataroscrit*, (1986-1993) i també de *La Pipa d'en Roc* (1978-1979).

Josep Comas, Josep Puig Pla i Josep M. Clariana han aportat divers material bibliogràfic.

A tothom el nostre agraïment.

A més fem constar que el Museu Arxiu ha donat a la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró 35 volums relligats del periòdic *Mataró*, duplicats en la nostra hemeroteca i al Patronat Municipal de la Patum, de Berga, una col·lecció de vint-i-set fotos de la fàbrica del canal, que havia arribat al nostre arxiu.

El dia 6 de març de 1911 moria a Barcelona l'hisendat mataroní Miquel Albà i Andreu, als 72 anys d'edat. Havia heretat dels seus pares una important fortuna en metàl·lic i nombroses propietats immobiliàries. Va invertir en empreses, en terrenys i en préstecs personals. I a Mataró, va ser el mecenes del Restaurant de Sant Joaquim, destinat a treballadors desvalguts, inaugurat l'any 1900, que encara avui continua en servei. També va participar en la Congregació Mariana de Mataró. Un mes abans de morir, va fer testament i va deixar part de la seva fortuna per a construir a Barcelona un hospital d'incurables, l'Hospital de Sant Miquel. El periodista i historiador mataroní Manuel Cusachs i Corredor ha investigat sobre Miquel Albà. A partir del seu treball podrem conèixer amb més profunditat alguns aspectes de la seva persona.

MIQUEL ALBÀ I ANDREU

MATARÓ, 31 DE MAIG DE 1838 - BARCELONA, 6 DE MARÇ DE 1911 UN HISENDAT MATARONÍ QUE DESTINÀ BONA PART DE LA SEVA FORTUNA A CAUSES BENÈFIQUES

Quan neix Miquel Albà, a finals del mes de maig de 1838, Mataró no arribava als 13.000 habitants (12.577 l'any 1831 i 13.203 segons el cens de 1842).[1]

Si bé a l'inici del segle XIX la ciutat no es mostrava, urbanísticament parlant, massa activa, als anys trenta i quaranta «assistirem a una veritable empenta constructiva i al naixement de nous carrers» a causa del «desenvolupament a Mataró de la indústria dels filats i teixits, sobretot a partir dels anys quaranta amb la plantificació dels vapors [...] que havien de concentrar molta gent a Mataró i començar a donar a la ciutat un caràcter marcadament industrial».[2]

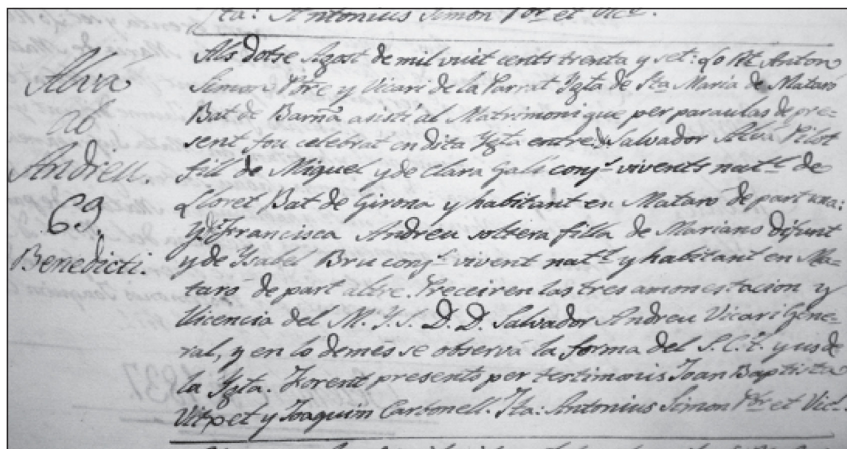
LES ARRELS FAMILIARS

Els pares de Miquel Albà es van casar a la parròquia de Santa Maria de Mataró el dia 12 d'agost de l'any 1837. Salvador Albà i Galí, pilot d'altura, el seu pare, era natural de Lloret, i la seva esposa Francesca Andreu i Bru, era filla de Marià Andreu i de Teresa Bru, de Mataró.[3]

En Miquel Albà i Andreu naixia nou mesos després, el dia 31 de maig de 1838.[4] Viuria amb els seus pares a la Rambla número 35, de Mataró.[5]

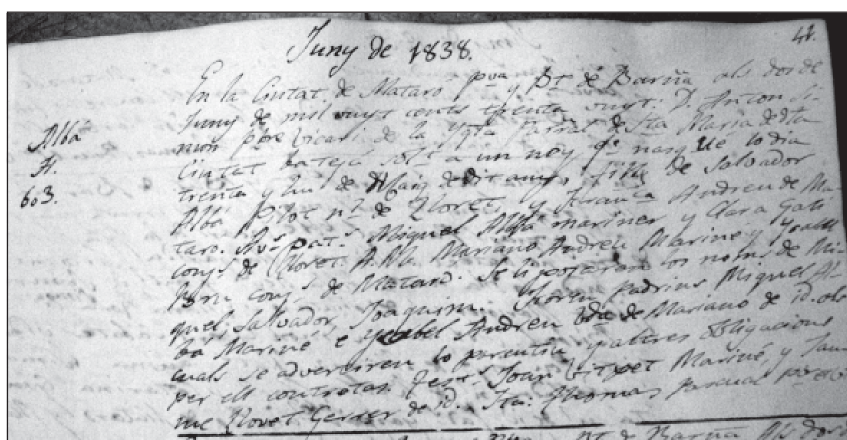
Salvador Albà i Galí, va viure part de la dècada dels anys quaranta a Amèrica. Ho testifiquen uns documents notarials dels anys 1841, 1842[6] i 1847 signat, aquest darrer per la seva esposa, on diu: «Doña Francisca Albá y Andreu, muller de Salvador Albà i Galí, pilot de esta matrícula, alguns anys ha resident en los regnes de Amèrica, com a més conjunta persona de est i en absència del mateix, per lo interès que li puga correspondre y gosar dels beneficis concretats als que prenem inventari: per quan lo expressat se troba hereu instituït de don Miquel Albà de esta Matrícula, son pare, ab lo testament que entregà clos a l'infrascrit Notari ab 15 de juny de 1846 que després de sa mort fos obert y publicat per lo mateix notari als 10 del actual per la premoriencia verificada de sa mare Clara Albà y Galí [...] en la casa que habita y morí situada a esta ciutat y carrer que se titula de la Rambla senyalada de núm. 35[...]».[7] I a continuació es detallen els béns immobles, els seguents:

A Mataró una casa d'un cós i dos pisos, situada a la Rambla, núm. 35, una casa d'un cós i dos pisos situada a la Riera núm. 1 (cantonada amb el carrer de Bonaire) i quatre cases d'un cós i un pis situades al carrer de Sant Ramon, núms. 3, 4, 5 i 6. A Arenys de Mar una casa d'un cós situada al carrer de Vall núm. 25. A Lloret de Mar una casa situada al carrer de Mar, una casa situada al carrer de Sant Elm, un hort situat a la vila de Lloret immediat a la Riera, i una peça de terra, part vinya i part bosc.

Albà ab Andreu. 63 Benedicti.

Als dotse Agost de mil vuit cents trenta y set: jo lo Ill. Anton Simon Pbre y Vicari de la Parrql Igta de Sta Maria de Mataró Bat de Barna assistí al Matrimoni que per paraulas de present fou celebrat en dita Igta entre Salvador Albà Pilot fill de Miquel y de Clara Galí conjs vivents natl de Lloret Bat de Girona y habitant en Mataró de part una; y Francisca Andreu soltera filla de Mariano difunt y de Ysabel Bru conjs vivent natl y habitant en Mataró de part altre. Precéiren las tres amonestacions y llicencia del M. I. S. D. D. Salvador Andreu Vicari General, y en lo demés se observa la forma del S.C.T. y rsd la Igta. Foren presents per testimonis Joan Baptista Viñet y Joaquim Cartonell. Ita: Antonius Simon Pbr et Vic.

Registre del matrimoni entre Salvador Albà i Francesca Andreu, 12 d'agost de 1837. Museu Arxiu de Santa Maria.

Juny de 1838.

Albà 31. 603.

Registre de baptisme de Miquel Albà i Andreu, 31 de maig de 1838. Museu Arxiu de Santa Maria.

Salvador Albà i Galí enviudà l'any 1871 en morir la seva primera esposa Francesca Andreu a Barcelona (que seria enterrada al cementiri dels Caputxins de Mataró) i es tornà a casar amb Josefa Bassas i López, probablement a Barcelona, ja que a Mataró no n'hem trobat rastre documental. Segons les dades del cens d'habitants de Mataró, l'any 1868 la família Albà-Andreu canvia de casa, i del núm. 35 passa a viure al núm. 10 de la mateixa Rambla, que també era de la seva propietat.

Miquel Albà va estudiar, molt probablement, a l'Escola Pia de Santa Anna –l'escola local més prestigiosa del moment– bo i que no ho hem pogut documentar degudament.

Viuria a Mataró fins a l'any 1871, ja que en el cens d'aquest any ja no hi consta, i després a Barcelona, on va viure a la Ronda de Sant Pere, núm. 36, principal, on moriria el 6 de març de 1911. Malgrat tot, segons fa constar en el seu testament, mantenia la casa de la Rambla de Mataró, núm. 10 per quan es desplaçava a la nostra ciutat.

ACTIVITAT INDUSTRIAL

Miquel Albà i Andreu, propietari i del comerç, va posseir una important fortuna en metàl·lic, en immobles i terrenys, i en censos, fruit de l'herència del seu pare Salvador Albà i Galí, pilot –el qual els anys quaranta del segle XIX va anar diverses vegades a Amèrica (Cuba) a mercadejar (la seva esposa Francesca Andreu també era a l'Havana l'any 1864)– i de les seves activitats en el món de les finances, participacions en indústries, venda d'immobles, i oferint préstecs, vegem-ne una breu relació:

FERRER E HIJOS

El 18 de juliol de 1874 en Miquel Ferrer i Pujals, propietari i fabricant, veí de Mataró, de 57 anys, i els seus fills Miquel i Josep Ferrer i Bassó, fabricants de Mataró de 30 i 25 anys respectivament i Miquel Albà i Andreu, propietari, del comerç, solter, de 36 anys, veí de Barcelona, van al notari per fundar la societat Ferrer e Hijos. Miquel Albà serà soci en comandita amb una aportació de 50.000 pessetes.[8]

MANUFACTURAS COLOMER HERMANOS S.A.

Narcís Colomer, junt amb els seus fills, l'any 1880 funda l'empresa «Narcís Colomer i fills». Fins a l'any 1888 té la seva seu social al carrer Sant Pere Més Alt, núm. 63, de Barcelona. El mateix any instal·la la seva fàbrica a Mataró, al carrer del Prat núm. 12, en un edifici construït a mitjan segle XIX, mantenint, però, la seu social a Barcelona.

Entre els anys 1885 i 1890 trobem com a soci Carles Wild –sembla tècnic estranger– i l'empresa passa a anomenar-se Colomer i Fills i de Wild, es constitueix en societat regular col·lectiva l'any 1890 i en societat en comandita a partir de 1902. En formar la societat en comandita, s'hi incorporen com a nous socis, amb aportació de capital, Jaume Recoder, Miquel Albà –propietari de finques a Barcelona– i un banquer mataroní. Aquest increment de capital permet l'expansió als nous mercats de l'Amèrica llatina.[9]

VENDES, HERÈNCIES I PRÉSTECS

L'any 1881 Miquel Albà i Andreu i Marià Andreu i Bru, hisendat, de Mataró, oncle seu, en qualitat de successors de donya Isabel Andreu i Asencio reconeixen davant de notari a Pau Estrany i Mesu, teixidor i propietari, que pagant per Antoni Riera i Bras, els ha de donar 2.500 pessetes, en el termini de tres mesos, per la venda perpètua d'una casa d'un cós del carrer d'Argentona, núm. 79. A pagar «en oro o billetes de banco».[10]

L'any 1899 Miquel Albà va al notari Joaquim Cabañes per arribar a un acord amb els seus parents els germans Marià, Antoni, Isabel i Angelina Andreu i Cabanellas i Teresa Estany Majoral, vídua de Joaquim Andreu i Cabanellas, on declaren que «Don Miguel Albá en calidad de heredero de su madre Doña Francisca Andreu Bru, y los hermanos Andreu y Cabanellas, junto a su sobrino Mariano Andreu y Estany, como heredero de su padre Don Joaquín Andreu y Cabanellas, en la calidad de sucesores de su respectivo padre y abuelo Don Mariano Andreu y Bru, poseen varios bienes en común y pro indiviso, radicados la mayor parte en esta ciudad, y una casa de la ciudad de Barcelona, procedentes de su difunta tía Doña Isabel Andreu y Bru por haber esta fallecido ab-intestato por cuyo motivo con auto proferido por el Juzgado de 1ª Instancia de esta ciudad (22 de abril de 1878) fueron declarados herederos ab-intestato los referidos causantes, los senyores comparecientes Doña Francisca y Don Mariano Andreu por partes iguales, correspondiendo por tanto los bienes de dicha procedencia por mitad a Don Miguel Albá, como heredero de su madre [...]», entre els quals hi ha els següents:

Una casa al carrer de Gignàs de Barcelona. Una casa d'un cós i un pis amb hort, al carrer Sant Agustí núm. 21, de Mataró. Una casa d'un cós, dos pisos i hort, al Camí Ral, núm. 13, de Mataró. Una casa al Camí Ral, núm. 11, de Mataró. Una peça de terra, terme de Mataró, al lloc Les Valls, de 14 quarteres [...][11]

El 9 d'octubre de 1899 Miquel Albà i Andreu i Tomàs Colomer i Volart, propietari, fabricant i gerent de la societat Colomer Hermanos, de gènere de punt, van al notari perquè el primer ven al segon quatre cases del carrer Sant Ramon, núms. 52, 54, 56 i 58, per la quantitat de 21.000 pessetes.[12]

A finals de 1904 es va dirigír a la Sala de l'Audiència del Jutjat de Primera Instància de Mataró on el jutge Miguel Sanjuan «procede a la otorgación de esta escritura, ordenada en métodos de los autos de juicio ejecutivo promovido por dicho Don Miguel Albá contra Don José Oliver y Moragas, en nombre propio y en la calidad de Gerente de la sociedad titulada José Oliver, Sociedad en Comandita [...]», resultant que «en 3 de marzo de 1901 el citado Don Miguel Albá y Andreu vendió perpetuamente a Don José Oliver y Moragas [...] por el precio de 6.868 pesetas una porción de terreno [...] entre las calles de Tetuán y Ronda Prim [...] de 694 metros cuadrados» el qual va ser aportat pel denunciat «en concepto de capital a la Sociedad Mercantil Comandita que constituyó con Don Alfredo Gummá y Martí»[13], i que passats dos anys encara no ha cobrat.

També deixava diners a interès, com per exemple, l'any 1880 deixa 1000 duros a Salvador Llobet i Albà, gerrer, per pagar deutes «compadecido del estado de los comparecientes», a un interès del 6%.[14] Davant del notari Miquel Tuñí compareixen Marià Andreu i Bru, hisendat, casat, de 82 anys, veí de Mataró i Miquel Albà i Andreu, hisendat, solter, de 46 anys, veí de Barcelona, i firmen carta de pagament a Josepa Oriol Martí i Casellas, propietària, de 44 anys, vídua de Manuel Crespo, veïna de Barcelona, i a Josep Andreu i Novell, propietari i del comerç, casat, de 47 anys, veí de Mataró, de 500 lliures catalanes «que de estos señores reciben en moneda efectiva de oro y plata [...] cual cantidad unida también a otra de 500 libras que, en nombre y con autorización de Don Mariano Andreu, percibió la consorte doña Dolores Cabanellas de Don Pablo Martí y Arqué en 31 de diciembre de 1864 [...] les sirve de reintegro de otra de 1000 libras catalanas [...] que el nombrado Don Pablo Martí y Arqué prestaron al citado Don Mariano Andreu y su hermana doña Isabel Andreu Asencio [...].»[15]

Altres préstecs del mateix Albà: Mariano Riera i Salvà, paleta, casat, de 46 anys, pel febrer de 1888, ha «satisfecho y entregada la cantidad de 1000 duros o sean 5.000 pesetas la que le sirve en pago y completa satisfacción de otra igual que por el plazo de dos años y al interés del 5% anual le concedió de préstamo.»[16] Pel juliol de 1888 Maria Marquès i Esteve, de 46 anys, veïna de Sant Andreu de Llavaneres, vídua de Joaquim Casals i Fradera, rep un préstec de 500 duros a tornar en tres anys.[17] El pare de Miquel Albà acudeix al notari per reconèixer la liquidació d'un préstec fet pel seu fill a Miquel Monmany i Mallol, confiter, de 39 anys i Antònia Sala i Basas que «le han satisfecho y entregado 2000 duros»".[18] Nicolau Marxuach i Ribalta l'any 1896, paga 5.000 pessetes a Miquel Albà «como donatorio de su padre Don Salvador Albá y Galí», a pagar en 5 anys, al 5,5% d'interès.[19]

L'any 1899 Miquel Albà va al notari per cobrar un crèdit de 9.000 pessetes que li paga Joan Martí i Bofarull.[20] I aquest mateix any el procurador Jaume Recoder, apoderat de Miquel Albà i de don Manuel Guañabens i Vinardell, doctor en medicina, reclamen un deute de 45.000 pessetes, fet el 26 de juny de 1896, a Antoni Ribas i Verdaguer, Ismael Guañabens i Espiell i Carme Vivas i Barnils.[21]

L'any 1908 Miquel Albà ven perpetuament a Antoni Fontdevila i Prat i a Manuel Torres i Comas, veïns de Mataró, un terreny del carrer de Goya, de 1.012 metres quadrats, per 5.000 pessetes[22]. En aquest carrer i solar s'erigiria la indústria de gènere de punt amb el nom de Fontdevila y Torres S.A.

UN PRÉSTEC DE L'HAVANA

Josep Torner i Bru, del comerç, de 52 anys, veí de Mataró, el 15 d'octubre de 1881 davant notari: «promete a Don Miguel Albá y Andreu [...] en calidad de heredero de su Sra. Madre Doña Francisca Andreu y Bru de Albá [...]» que li farà efectiva la quantitat de 2.500 duros que li deixà amb data de 3 de febrer de 1864, en préstec «y [que] entregó al mismo Don José Torner, en la ciudad de la Habana [...] sobre una finca de la Zagua de Janamo, jurisdicción de Guatabanó, compuesta de 40 caballerías de terreno virgen, lindando con la Bahía de Tánamo, camino real de Mayarí y Rio Grande de Tánamo [...] no se ha hecho efectivo su importe por una consideración especial que le han tenido sucesivamente los nombrados Doña Francisca Andreu de Albá y Don Miguel Albá y Andreu».[23]

Signatura de Miquel Albà.

TESTAMENT I DEFUNCIÓ DE SALVADOR ALBÀ I GALÍ

El 5 de juliol de 1893 Salvador Albà i Galí, pare de Miquel Albà, va al notari Felip Vergés per fer testament nomenant marmessors i «ejecutantes a su actual consorte –Josepa Basas i López– y a su hijo único don Miguel Albá y Andreu, dejando a cargo de los mismos, juntos y a solas, todo lo relativo al entierro [...] lega a la misma, en primer lugar, la cantidad de 50.000 pesetas que deberá entregarle el heredero su hijo don Miguel Albá y Andreu luego después de ocurrido el fallecimiento del testador, en moneda corriente de oro o plata. En segundo lugar el usufructo de la casa número 10 de la Rambla de esta ciudad que en propiedad posee y actualmente habita con la misma su esposa [...] y por último lega a su esposa todos los muebles, ropa, ajuar y efectos de toda clase [...] de la repetida casa [...] de todos los demás bienes y derechos a su amado hijo Don Miguel Albá y Andreu» o bé, finalment, a l'Escola Pia i a la parròquia de Santa Maria[24].

El testador moria a Mataró el 28 d'agost de 1893 i amb data del 28 de setembre del mateix any Miquel Albà fa anar al notari Joaquim Cabañes perquè faci inventari presentant-se «en la casa número 10 de la Rambla de esta ciudad para proceder a la descripción de los muebles y demás existente en dicha casa, domicilio que fué de Don Salvador Albá y Galí».[25]

AIGUA PER A LLAVANERES

Miquel Albà estiuejava a Sant Andreu de Llavaneres, on tenia propietats. El seu esperit altruista el portà a aconseguir que aquesta població pogués tenir un cabal d'aigua regular. Per això Josep Masriera i Manovens l'any 1908 reconeix davant notari que Miquel Albà «pueda llevar a término el plan que tiene concebido de dotar a la población de San Andrés de Llavaneras de un regular caudal de agua dirigiendo a la misma las que ha alumbrado de poco tiempo acá en una de sus fincas [...] cede y perpetuamente trasfiere al citado Sr. Albá[...] el derecho y facultad de hacer pasar por medio de mina la conducción construida a la profundidad de un metro todas las aguas que provengan de dicha finca del citado Sr. Albá [...] por dentro de las tierras de la heredad [...] Manso Cabot».[26]

FONS NOTARIAL

A l'Arxiu del districte notarial de Mataró, conservat a l'Arxiu Històric del Maresme, hem detectat la important activitat mercantil de Miquel Albà. D'aquest fons, en publiquem un resum més endavant.

RESTAURANT DE ST. JOAQUIM

Miquel Albà era una persona religiosa i sensible a les dificultats que passaven moltes famílies treballadores. Mogut pel seu esperit altruista, l'any 1900, bo i residir a Barcelona, feia repartir menjar per a la gent pobra de Mataró, que se l'emportava a casa. Posteriorment va voler institucionalitzar aquest servei i l'any 1908

s'inaugura el que seria el Restaurant de Sant Joaquim, al mateix Camí Ral núm. 13[27], que després de més d'un segle d'existència, encara continua oferint el mateix servei a les persones necessitades.

El *Diario de Mataró y su Comarca* es va fer ressò de la inauguració, a la qual, per cert, Miquel Albà no hi assistí.

«Con el ceremonial litúrgico y conforme ayer indicamos, esta mañana, a las once, ha tenido lugar la bendición del Restaurant obrero de San Joaquín, habiendo asistido al acto la comisión del Ayuntamiento, la Junta instaladora y representación de la distinguida familia del piadoso fundador de esta obra.

Mañana sábado, se inaugurará y quedará abierto para las clases necesitadas de esta ciudad dicho Restaurant obrero, sito en la calle del Camino Real, número 13, en el cual a precios muy reducidos se servirá de comer a los que deseen hacerlo allí mismo, si bien que el fin principal de esta nueva instalación consistirá en entregar la comida a cuantos vayan a recogerla provistos del correspondiente bono. Cuidarán de preparar y repartir los alimentos una pequeña comunidad de las Hijas de San Vicente de Paul, venida expresamente para este objeto, a cargo de la cual correrá la administración del Restaurant, siendo esto una garantía de limpieza y buena calidad en los referidos alimentos.

La fundación de esta obra benéfica que viene a llenar una de las mayores y más sentidas necesidades en esta localidad, ha corrido a cargo de un generoso donante que con laudable desprendimiento ha sufragado los crecidos gastos de instalación, rasgo de generosidad notable que debemos todos agradecer, más como quiera que no cuenta la fundación con rentas propias para su sos-tenimiento ni la Junta directiva ha creído prudente acudir al recurso de subs-cripciones medio ya gastado y harto extendido en esta localidad para el sostén de las demás obras benéficas, ha resuelto aquella poner a la venta del público en general, una serie de carnets compuesto cada uno de varios bonos, los cuales se ofrecerán a precios reducidos y con cuya adquisición podrán fácilmente las entidades, las familias y los particulares que practican la hermosa virtud de la caridad, socorrer pronta y adecuadamente, la primera necesidad corporal que es la de procurar el alimento del prójimo, sin peligro de que se haga mal uso del bono como se hace frecuentemente de los recursos pecuniarios que se dan en concepto de limosna.

Todos debemos tener empeño en que se sostenga este establecimiento benéfico y la mejor manera de demostrarlo es fomentarlo con la compra de bonos para repartir a los pobres el sostenimiento del mismo.»[28]

El mateix diari, un cop inaugurat el restaurant, en fa una valoració positiva. «Nos place comunicar a nuestros lectores la grata aceptación que ha tenido por parte de la clase obrera, la benéfica obra del Restaurante Obrero de San Joaquín, felizmente inaugurado a principios del actual mes, pues desde el primer día que abrióse al público, hase notado progresivamente el concurso de nuevos parro-quianos, en su mayoría de familias obreras, que en hora determinada dejan sus utensilios de mesa en el establecimiento para recoger en los mismos al mediodía las indispensables raciones de sopa y cocido, que según nos manifiestan varios individuos que diariamente concurren al Restaurant Obrero dispuestos a aprovechar las condiciones económicas con que se sirven aquellos platos, semejante instauración ha venido a llenar un vacío que harto necesitaba nuestra ciudad en la actual crisis que se nota en el seno de muchas familias por la carencia de medios para su sustento, dado el subido precio de las especies alimenticias. No nos cansaremos de aplaudir esta pía obra, deseando que vaya en aumento para satisfacción de su fundador.»[29]

RESUM

	De pago	Caritat	Mendicitat	TOTAL
Sopa	1677	285	1594	3556
Bullit	793	130	575	1298
Llegums	1670			1670
Mitj llegums	544	259	1019	1822
Carn ó peix	518			518
Mitj id. id.	..		1019	1019
Pa	779		1594	2373
Vi	861		1097	1958
Suma	6842	674	6898	12414

Fundació Sant Joaquim. Detall del llibre de comptes de l'any 1913.

Fotografia Manuel Cusachs i Corredor.

No va deixar de funcionar durant la Guerra Civil (1936-1939) tot i que va ser confiscat.[30] Acabada la guerra, les coses quedarien com estaven abans i el Restaurant continuaria oferint el seu servei a aquells qui ho sol·licitaven.

L'any 1980 l'establiment es tanca temporalment per fer-hi obres de renovació (cuina de gas, cambra frigorífica, serveis sanitaris i nou menjador). Pel juliol de 1981 el cardenal Narcís Jubany, president nat del Patronat de la Fundació Albà, beneeix les noves instal·lacions. En tenien cura una junta administrativa, dues cuineres assalariades, dues germanes de la Caritat i alguns voluntaris. El nombre total de dinars servits l'any 1988 va ser de 21.084, amb una mitjana de 67 menús diaris.[31]

El Restaurant de Sant Joaquim pertany a la Fundació Albà que englobava l'Hospital de Sant Miquel a Barcelona i l'esmentat restaurant de Mataró. Per raons organitzatives es va creure més adient que cada una d'aquestes institucions funcionés de manera autònoma i a l'any 1980 es signà l'«Escritura de reorganización de entidad fundacional otorgada por la Fundación San Joaquín».[32] A partir d'aquest moment el Restaurant funcionarà de forma autònoma amb el nom de Fundació Sant Joaquim, vinculada orgànicament amb la Fundació Albà. Dos membres de la seva junta, el president de les Conferències de Sant Vicenç de Paül i la superiora de la comunitat de les Filles de la Caritat de Mataró, són membres nats del Patronat de la Fundació Albà amb seu social a Barcelona.[33]

L'any 1989 s'efectuaren noves millores que reportarien un cost de 18 milions de pessetes que es cobriren gràcies a donacions privades, a una subvenció de la Generalitat i a un préstec a la Caixa d'Estalvis Laietana, avalat per l'Ajuntament.

Actualment el Restaurant funciona a ple rendiment. Un 55% dels usuaris van a buscar el dinar i la resta, un 45%, van al menjador. Un 50% del total són persones immigrants. L'any 2010 es serviren 54.657 dinars i 14.806 esmorzars, i es repartiren 20.147 entrepans.[34]

ETAPA BARCELONINA

De l'etapa barcelonina de Miquel Albà sabem que s'hi desplaçà cap a l'any 1871 quan no figura al cens d'habitants de Mataró i que tenia domicili a la Ronda de Sant Pere, núm. 36, principal. Pel que fa als negocis, se sap que invertí en l'empresa Hijo de J. Vilá, que adquirí béns immobles, que cobrava censos i que havia fet un préstec hipotecari a l'Ateneu Barcelonès, del qual va ser soci entre els anys 1872 al 1911, i consta inscrit en les seccions d'Agricultura i de Comerç.

TESTAMENT

Amb data del dia 8 de febrer de 1911, a poc menys d'un mes de la seva defunció, Miquel Albà fa testament davant del notari Josep Fontanals i Arater, del col·legi de Barcelona.[35] Un testament fet amb molta cura i precisió gràcies al qual podem tenir una idea aproximada de la seva riquesa i també del seu sentit equànime i generós envers la seva extensa família, primer amb les persones que el van cuidar, però també envers els més desvalguts. Persona pietosa, no va voler –va prohibir explícitament– que es fes publicitat del seu traspàs «dejo a la discreción y piedad de mis albaceas todo lo referente al entierro de mi cuerpo, funeral y pios sufragios para el eterno descanso de mi alma, queriendo que unos y otros se verifiquen sin pompa ni ostentación. Prohibo que se anuncie mi fallecimiento por medio de esquelas mortuorias y ordeno que el dia que se celebren los funerales o

Cases núm. 338 i 340 del Camí Ral de Mataró, seu del Restaurant de Sant Joaquim.
Fotografia Manuel Cusachs i Corredor.

el siguiente, mis albaceas distribuyan la cantidad de mil pesetas en limosnas, a personas necesitadas y establecimientos benéficos a elección de los mismos albaceas». Va preveure que en cas que no es portés a terme un segon restaurant d'obrers, com així va ser, que «el edificio que poseo yo en la calle de Wad-Ras núm. 206 del Pueblo Nuevo y la casa de la calle de Mercaders núm. 12, y los censos de Barcelona y Pueblo Nuevo se entregarán al Hospital de Mataró [...] al objeto de que sus rentas se destinen a las necesidades de tan benéfico asilo; y si el indicado hospital no pudiese adquirir dichos inmuebles o conservar la propiedad de los mismos, mis herederos los enagenarán y entregarán a la Junta de dicho hospital, la cantidad líquida que de los mismos hubiesen obtenido.» També té cura del futur del Restaurant per a obrers de Sant Joaquim, a Mataró i mana als seus marmessors «que tomen las disposiciones necesarias para que continue funcionando, dotándolo de los recursos que, a su juicio, sean necesarios para que pueda subsistir, si así lo creen conveniente. A dicha casa podría agregársela la del lado, o sea la del número 11; una viña llamada Coromina, de extensión 30 cuarteras, tres cuartanes; la pieza de tierra llamada Las Valls, otras dos contiguas sitas en la partida de Mata y los censos que poseo en la ciudad de Mataró.»

Mana que, un cop repartida part de l'herència a les persones que designa, els marmessors procedeixin a la liquidació de la resta dels béns i que inverteixin «el importe líquido de la herencia estableciendo una o varias fundaciones piadosas que tengan por objeto atender a necesidades del orden físico, como las enfermedades incurables, o la invalidez para el trabajo por cualquier causa que no provenga del vicio o del delito, o bien tendrá por objeto atender necesidades del orden moral en toda su extensión, y en especial, en favor de mujeres desvalidas, de culpables verdaderamente arrepentidas, o de adolescentes abandonados o viciosos o bien para atender a necesidades de orden intelectual como la instrucción industrial, agrícola o artística, o el complemento de la recibida, con aplicación siempre a personas de escasa o ninguna fortuna.»

I es mostrà recelós, estricte, caut i desconfiat a l'hora de planificar el futur de l'Hospital d'Incurables davant d'una hipotètica intervenció de caire polític quan al punt quaranta dos diu «Si en cualquier tiempo que sea, las leyes no permitiesen subsistir la fundación o fundaciones que hubiesen establecido mis herederos en la forma que ellos hubiesen ordenado, y el Estado, la Província o el Municipio o cualquier entidad o corporación quisiera incautarse de los bienes asignados a tales fundaciones, o destinarlos a cualquier objeto distinto del que en cada fundación se haya determinado o intentado intervenir directa o indirectamente en la administración de dichos bienes, o en la marcha o régimen de las fundaciones expresadas, los bienes que se hayan destinado para el sostenimiento de cada fundación, revertirán a mis herederos quienes los aplicarán a los objetos benéficos o de instrucción que crean más convenientes.»

En el testament Miquel Albà nomena marmessors i executors testamentaris Raimundo Duran i Ventosa, advocat, Miquel Martí i Beya, advocat i notari, Bonaventura Grases i Hernández, advocat i propietari, i Mariano Andreu i Cabanellas, «mi primo hermano», advocat i propietari.

I nomena també substituts, en cas de defunció o de renúncia, Higini Magem i Vilá, Antoni Andreu i Cabanellas i Jaume Escat, metge.

Disposa que, quan pel pas del temps els marmessors quedin reduïts a dos, per defunció o bé per renúncia, siguin nomenades marmessors les persones que exercissin els càrrecs següents, Sr. bisbe de la diòcesi de Barcelona o administrador diocesà en seu vacant; Sr. canonge penitenciari de la catedral de Barcelona; Sr. president del Consell local de la Societat de Sant Vicenç de Paül; Sr. president de l'Audiència Territorial de Barcelona.

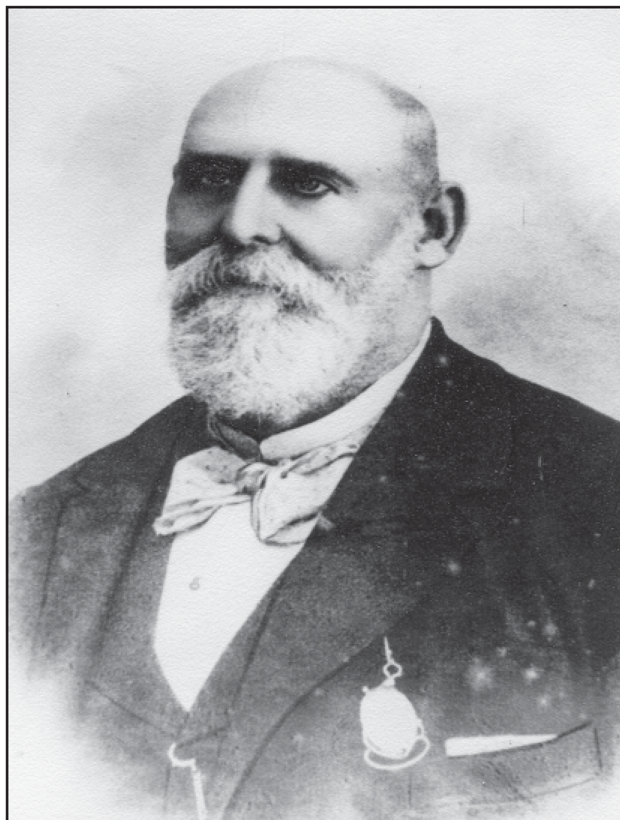
Els béns que posseïa Miquel Albà en el moment de testar, estan relacionats en l'apèndix núm. 3, en el qual consten també els beneficiaris.

Repartits aquests béns entre familiars, amics, servents i institucions, destinà la resta a fundar un hospital a Barcelona.

DEFUNCIÓ

Miquel Albà i Andreu va morir a Barcelona, a 2/4 de tres de la matinada del dia 6 de març de 1911, a l'edat de 72 anys, al seu domicili particular de la Ronda de Sant Pere núm. 36, principal, de la malaltia de Stokes-Adams, arrítmia cardíaca. Havia fet testament davant del notari Sr. Fontanals[36] el dia 8 de febrer de 1911 i va ser enterrat a Barcelona, al cementiri del Sud Oest (Montjuïc).

El *Diario de Mataró y su Comarca*, l'endemà de la seva defunció, li va dedicar l'article que reproduïm a continuació: «Ayer mañana falleció en la ciudad de Barcelona, donde habitualmente residía, nuestro respetable compatricio el acaudalado propietario Don Miguel Albá y Andreu,

Fotografia de Miquel Albà.
Extreta de l'estudi: «Comedor restaurante para obreros»,
de Teresa Martí i Coll. (Mataró, 1964).

personalidad que gozaba de excelente prestigio entre las más importantes sociedades de crédito y comercio de aquella capital, como asimismo era muy considerado en ésta y en el vecino pueblo de San Andrés de Llavaneras en cuya pintoresca población acostumbraba pasar el verano, por lo cual en ambas localidades era numerosas y distinguidas las relaciones del señor Albá, especialmente en nuestra ciudad, donde con largueza atendía las necesidades de la clase menesterosa como lo prueba la reciente obra benéfica del Restaurante de San Joaquín, fundación debida a su generosa iniciativa y que con desprendimiento procuraba su prosperidad.

Esta mañana se ha verificado el sepelio del cadáver en el cementerio de Barcelona, habiendo concurrido al acompañamiento desde la casa mortuoria a la iglesia parroquial de San Francisco, extraordinario duelo entre el cual contábanse buen número de mataroneses.

Descanse en la paz del Señor el alma del finado y reciban sus señores primos y demás allegados nuestro pésame.»[37]

ESQUELA

Miquel Albà, bo i haver deixat escrit en el seu testament que no volia que es publiqués cap esquela «prohibo que se anuncie mi fallecimiento por medio de esquelas mortuorias», no ho va poder impedir, i en sortirien publicades un parell, una al *Diario de Barcelona* (19 de març de 1911) i una altra al *Diario de Mataró y su Comarca* (20 de març de 1911) on es pot llegir el text següent: «El señor Don Miguel Albá y Andreu falleció el día 6 del corriente habiendo recibido los Santos Sacramentos y la Bendición Apostólica. E.P.D. Sus primos hermanos y demás parientes, sus albaceas testamentarios, la razón social Colomer Hermanos S. en C., y la casa industrial Hijo de M. Vilá, suplican a sus amigos y conocidos se sirvan asistir a los funerales que, para descanso de su alma, se celebrarán mañana martes, día 21 del corriente, a las diez, en la iglesia parroquial de San Francisco de Paula de la ciudad de Barcelona. El duelo se da por despedido. No se invita particularmente».[38]

El periòdic local *Pensament Marià*, portaveu de la Congregació Mariana de Mataró, també es va fer ressò de la mort del «nostre compatrici i acabalat senyor», benefactor de la Congregació Mariana. «Necrològica. Lo dia 6 del mes que som

DIARIO DE MATARÓ Y SU COMARCA
DE AVISOS Y NOTICIAS
NÚMERO SUELTO 5 CÉNTIMOS — REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN, RIERA, 85
Año XVII — Lunes 20 de Marzo de 1911

El señor
D. Miguel Albá y Andreu
falleció el día 6 del corriente
habiendo recibido los Santos Sacramentos y la Bendición Apostólica
E. P. D.
Sus primos hermanos y demás parientes, sus albaceas testamentarios, la razón social Colomer Hermanos, S. en C., y la casa industrial Hijo de M. Vilá, suplican á sus amigos y conocidos se sirvan asistir á los funerales que, para descanso de su alma, se celebrarán mañana martes, día 21 del corriente, á las diez, en la iglesia parroquial de San Francisco de Paula de la ciudad de Barcelona.
El duelo se da por despedido.
No se invita particularmente.

Esquela de Miquel Albà i Andreu.
Diario de Mataró y su Comarca, 20 de març de 1911.

passà a millor vida, desprès de penosa enfermetat soferta ab exemplar resignació cristiana, nostre compatrici y acabalat senyor en Miquel Albà i Andreu, ses profondes conviccions cristianes y l'amor que sentia a les coses de la terra nadiua y a ses belles costums tradicionals, havian fet que de son zel n'existissin hermoses obres de caràcter social destinades a prodigar el bé en mitj les classes populars.

Nostre congregació havia rebut d'ell varies proves d'afecte, a més d'alguns donatius, destinats a les festes que en varies ocasions havem celebrat, de la Caixa d'Estalvis Escolar y de les Escoles Nocturnes gratuïtes per a obrers; LO PENSAMENT MARIÀ lo comptà entre los primers de sos subscriptors en la ciutat comtal, y encara pochs dies atràs un de nostres amichs que comparteix ab nosaltres les tasques de redacció del periòdich, visitant-lo en sa cambra de malalt, va oir de sos llavis aquelles animoses paraules a que ens tenia acostumats.

Per això el pagar avuy aquest petit tribut a sa memòria, endressem nostre sentit condol a sos parents y cosins germans, suplicant a Déu Nostre Senyor l'hi hagi obert les portes de la Glòria a qual fi preguem a nostres congregants y subscriptors no l'oblidin en llurs oracions. R.I.P.»[39]

I la revista *Ilustració Catalana* li dedicà la portada i un escrit pòstum.

HOSPITAL D'INCURABLES

Miquel Albà, un mes abans de morir i davant la manca d'un hospital d'incurables a la Ciutat Comtal, decideix participar-hi destinant bona part de la seva fortuna. Vegeu a continuació quin va ser el procés, la gènesi, d'aquesta magna obra.

A Barcelona, en Francesc Puig i Alfonso, impressor, regidor de l'Ajuntament de la Ciutat Comtal, cronista i defensor de causes benèfiques, va endegar una campanya a favor d´un hospital per a malalts incurables, tal i com ja tenien altres ciutats europees i dels Estats Units de Nord-amèrica, a través de conferències i escrits als mitjans de comunicació fent arribar la notícia a Miquel Albà, el qual pocs mesos abans de morir, li va demanar informació detallada del projecte i va decidir destinar bona part de la seva fortuna al projecte. Quan mor en Miquel Albà, el setmanari *Ilustració Catalana* publica una foto seva a la primera pàgina. I a la segona, l'esmentat Francesc Puig escriu un article pòstum titulat «Un home de cor, don Miquel Albà i Andreu» on reconeix l'enorme dificultat de crear l'hospital de malalts incurables. Vegem-ne un resum: «de tal magnitud que, fins jo mateix, estava espantat d'haver-la proposada: per assolir la collada calien moltes forces i temia que aquestes em faltessin. Lo que no me mancaven eren la fe i l'entusiasme.

Dues coses necessitava: desvetllar l'opinió pública interessant-la en un problema de tanta transcendència i d'urgent resolució, i l'home que, sentint-se amarat d'amor al pròxim, destinés els seus cabals a la corporisació del meu atrevit pensament.

El primer era tasca ben costosa: els ciutadans entregats per complet a la lluita per la vida, difícilment solen distreure l'atenció envers lo que no dóna utilitats positives. Lo segon ho considerava bon xich difícil més no impossible. És una raresa trobar un merlot blanch, però un dia o altre el merlot blanch se troba [...] als noms il·lustres d'en Martorell i Peña, de l'Arús, d'en Puig Suñer, d'en Fabra, d'en Toribi Duran i d'en Pau Gil, s'hi podrà afegir un altre fill generós de la terra catalana, el de don Miquel Albà i Andreu (q.a.C.s.) qual retrat figura en aquest número de la Ilustració Catalana.

Don Miquel Albà i Andreu, fill de Mataró i vehí de Barcelona, allunyat per complet de l'activitat dels negocis i atacat de greu malaltia, des de el retir de la seva llar anava seguint amb interès la meva campanya pro-incurables, i en el mes de Novembre de l'any passat, desitjant conèixer ab detalls aquest nou aspecte de la beneficència pública, va demanar-me que li proporcionés tots els datos que sobre el mateix tingués reunits, puig em constava que no els demanava en va, ans el contrari, que es proposava fer quelcom en favor de la humanitat malalta i desvalguda.

No vaig equivocar-me; a les poques setmanes atorga testament y es recorda dels pobres malalts incurables.

Per a atendre'ls imposa a els seus hereus, persones totes elles molt honorables d'aquesta ciutat, l'obligació de fundar un Hospital per a malalts d'aquesta condició a qual fi, probablement, podran destinar-s'hi *dos milions de pessetes*.

Amb aquesta fundació podrà quedar atès, en part, un servei que no falta en la majoria de les grans ciutats del món civilitzat [...] Un deber de justícia m'obliga, davant de l'esplèndida donació de don Miquel Albà i Andreu (q.a.C.s.) a consignar

en aquestes planes el meu agraïment envers aquest home que es despedeix d'aquest món obrint sa generosa mà als sers, que vençuts per incurable malaltia, no tenen altre amparo que la misericòrdia de Déu. Francesc Puig i Alfonso.»[40]

L'hospital va tardar, però, setze anys per a fer-se realitat. Es va inaugurar el dimarts dia 25 d'octubre de 1927, com veurem.

Les causes d'aquest considerable retard, ens les explica mossèn Francesc Muñoz Alarcón al seu llibre *La Fundació Albà. Barcelona*, publicat l'any 2004, amb motiu del setanta-cinquè aniversari de la Fundació.

En ell diu que en el registre d'actes de la Junta de la Casa de la Caritat consta que el 6 de febrer de 1913 s'havien acordat entre els hereus de Don Miquel Albà i la Junta de la Casa de la Caritat, unes «Bases» per a l'adquisició de terrenys per a poder construir l'Hospital on acollir els malalts provinents de l'esmentada Casa de la Caritat i els admesos pels hereus, futurs patrons de la Fundació, en els percentatges que s'establirien, i que aniria a càrrec de la Casa de la Caritat l'administració i assistència dels acollits.

El dia 3 de febrer de 1915 els hereus de Miquel Albà adquireixen, davant del notari Ricard Permanyer, una finca a Horta, de 39.464 metres quadrats[41], a Pilar Montobbio i encarreguen a l'arquitecte Francisco de Paula del Villar i Carmona el projecte de l'edifici. Posteriorment hi intervindrà l'arquitecte Bonaventura Bassegoda.

La demora s'explica en una Memòria conservada a l'arxiu de la Fundació Albà: «Si bien el testador dotó de rentas suficientes el financiamiento de dicho Hospital para enfermos incurables, la mayor parte de los bienes mobiliarios se perdieron a consecuencia de la quiebra del Banco de Barcelona donde estaban depositados, lo que obligó a los albaceas y herederos universales a establecer un Convenio con la Casa Provincial de Caridad, que fué otorgado el 28 de abril de 1927 ante el Notario de Barcelona don José M. Aguirre», que esmenta mossèn Francesc Muñoz. També explica com es van superar les dificultats derivades de la situació: «Hagué de ser molt laboriosa la tasca dels marmessors hereus, a jutjar pels nombrosos valors, dipòsits, hipoteques, censos i altres inscripcions bancàries, o de drets a exigir a deutors, segons consta en l'Inventari que va deixar detallat el mateix senyor Albà. Els rèdits del compte corrent establert al Banc de Barcelona desapareixen en la suspensió de pagaments d'aquesta entitat ocorreguda l'any 1922. Però els altres béns quins són? La feina desplegada pel senyor Miquel Martí Beya mereix un reconeixement a perpetuar al costat del bust de don Miquel Albà instal·lat a les sales de l'Hospital de Sant Miquel»[42]

L'edifici, segons el projecte arquitectònic, ocuparia una superfície de 119.166 pams quadrats[43] amb una façana de 160 metres.

Les obres es retardarien a causa de l'esmentada suspensió de pagaments i per l'encariment dels jornals i del material de construcció. Pel tancament del Banc de Barcelona, el senyor Martí Beya explica que es perderen trescentes cinquanta mil pessetes, i que les obres varen costar un milió cinc-centes mil pessetes. Pagat tot, afegeix, restaren encara per al funcionament de l'Hospital set-centes cinquanta mil pessetes. A causa d'aquestes xifres i de les limitades possibilitats es modificaren les clàusules o pactes de 1913, i també les de 1926, entre els hereus de Miquel Albà i la Junta de la Casa de Caritat.

Inauguració de l'Hospital de Sant Miquel a Barcelona, amb presència del rei Alfonso XIII. *Diario de Barcelona*, 27 d'octubre de 1927.

LA INAUGURACIÓ

Amb la data del 25 d'octubre de 1927 seria finalment inaugurat el nou Hospital de Sant Miquel, en un acte solemne, presidit pels reis d'Espanya Alfons XIII i Victòria Eugènia, acompanyats d'autoritats polítiques, eclesiàstiques, civils i militars de la Ciutat Comtal. Entre aquestes hi havia el senyor Joaquim Puig i Alfonso, en qualitat de president de la Junta provincial de l'Hospital Clínic, que, com ja hem vist, havia convençut el Sr. Miquel Albà poc abans de morir, que destinés part de la seva herència al projecte que avui veia la llum.

El *Diari de Mataró*, incomprensiblement, no se'n feu ressò amb el relleu que la inauguració es mereixia, ni tan sols va fer referència a la condició de mataroní de Don Miquel Albà, publicant una breu gasetilla a la secció «Notícies de darrera hora».[44]

El dia 16 de novembre del mateix any s'inicien els serveis a l'Hospital ocupant-se de moment vint llits, deu per cada sexe, sota l'organització de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül.

La formalització de l'escriptura notarial no tindria lloc fins al dia 18 d'octubre de 1930. En aquest document es transcriuen en quinze clàusules els termes del testament de Miquel Albà i a continuació el patrimoni constituït per la finca.

S'enumeren els béns bancaris que foren de Miquel Albà destinats a la Fundació. Accions de la societat anònima Manufacturas Colomer Hermanos, amb seu a Mataró, de la Compañia de las Aguas de Argentona, dels Ferrocarrils de M.Z.A. i les obligacions hipotecàries de l'Ateneu Barcelonès, bons de la realització del Banc de Barcelona, comptes corrents del Credit Lyonnais i un crèdit hipotecari sobre una finca de Mataró.

La capella de l'Hospital no seria edificada fins a l'any 1932, sota l'advocació de Sant Miquel. L'altar seria beneït poc després de finalitzada la Guerra Civil, l'any 1940.

EL NOU CONVENI

Amb el país en democràcia, l'any 1979 es reforma la legislació estatal sobre els drets dels treballadors i les condicions de treball. La Diputació de Barcelona volgué resoldre la situació establint una directora que substituís la superiora en la direcció del personal. A la pràctica, significà una pèrdua en l'atenció familiar i afectiva que obligà a replantejar el tema. Alguns patrons es veieren obligats a tractar el tema amb la Coordinadora de Serveis Socials de la Diputació. A finals del 1984 s'oferí al Patronat l'administració directa de l'Hospital i sufragar la quota o dietes de cada un dels acollits.

A partir del primer de gener de 1985 entra en vigor el nou conveni que concreta el marc de relacions entre la Diputació i la Fundació Albà signat pel president de la Diputació senyor Antoni Dalmau i Ribalta i el bisbe de la diòcesi Dr. Narcís Jubany i Arnau, president de la Junta del Patronat de la Fundació Albà. Amb l'entrada en vigor d'aquest nou conveni es deroga el vigent des del 28 d'abril de 1927.

La primera clàusula diu que l'Hospital disposa de 122 places, 50 de les quals es reserven a la Diputació. En la segona s'especifica que el nombre de places reservades a la Diputació no ultrapassarà el 42% del total, i la següent concreta que la Diputació abonarà la quantitat de 2.800 pessetes per malalt i dia, que s'abonarà mensualment.

L'any següent, 1986, amb data del 26 de febrer, s'aprova el Projecte d'Estatuts renovats d'acord amb la legislació vigent (Llei 1/1982 de 3 de març) de la Generalitat de Catalunya.

Hospital de Sant Miquel, Barcelona.
Fotografia Manuel Cusachs i Corredor.

En endavant, l'establiment s'anomenarà Fundació Albà-Hospital de Sant Miquel (desa-pareix l'adjectiu Incurables). El president del Patronat serà, com és tradició, el bisbe de la diòcesi de Barcelona.

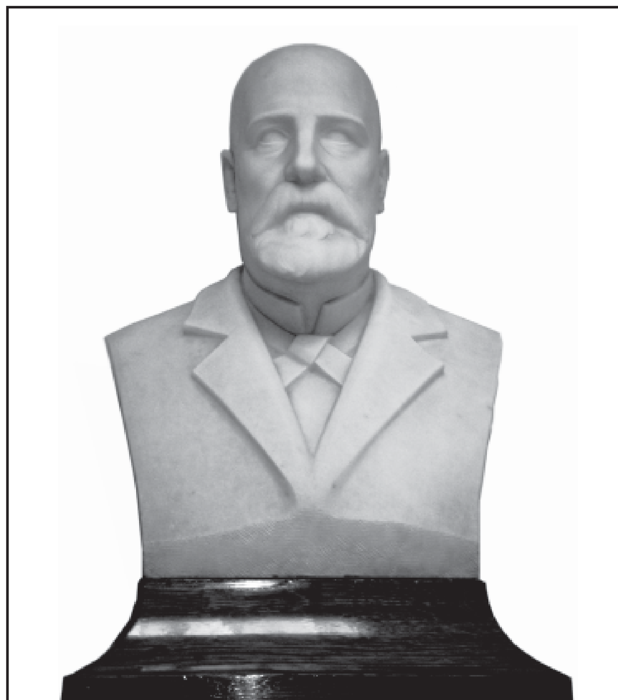
El 4 de gener de 1999 és nomenada directora gerent la senyora Pilar Vilagrasa, prèvia presentació d'un programa d'actuació que respon a les noves exigències de l'Administració oficial. La senyora Vilagrasa està al front d'aquest càrrec en l'actualitat.

Les Filles de la Caritat, davant les perspectives positives financeres de la Fundació, deixen de fer la subvenció anual que ha ajudat a cobrir algunes places d'acollits pobres durant més de deu anys. L'any 2001, segons mossèn Francesc Muñoz en el seu treball esmentat, «es pot qualificar de pròsper en la marxa de la nostra institució, tant pel que fa a l'economia, com per les obres importants, i per l'augment de places assistencials i de donatius." La remodelació del pavelló de Santa Lluïsa permet arribar a les 136 places assistencials.

La directora-gerent senyora Pilar Vilagrasa informa al Patronat «que el Pla funcional que va executant el nostre establiment promet un model d'assistència que faci d'aquesta casa un lloc de vida, no tant de pas. La millora d'ambient amb major presència de familiars dels acollits, la col·laboració de voluntaris entre aquests familiars, i la formació del personal favorablement seguida pels empleats, acrediten l'evolució positiva de la convivència i marxa de la nostra institució.»

A la Memòria anual del 2002, s'hi pot llegir que «l'atenció personal eficaç i actualitzada dels nostres acollits exigeix un esforç creixent humà, professional i d'equipaments. Les xifres de despeses i inversions en són il·lustratives. Potser la dada més significativa de l'activitat és que el nombre dels nostres acollits avui es mou entorn de 125 amb tendència a créixer, una vegada realitzades obres importants d'acondicionament de les dependències. D'aquestes places 75 són concertades amb l'ICASS, de la Conselleria de Benestar Social; un petit nombre roman encara subvencionat per la Diputació de Barcelona pels acollits que tenia i conserva des de gener de l'any 1985; la resta són acollits de condició plenament benèfica.»

L'any 2002 s'experimenta una disminució de religioses Filles de la Caritat que a finals d'any serà d'onze germanes de les quals deu estan en edat de jubilació «però continuen servint en els pavellons amb el mateix esperit de caritat i delicadesa amb què han animat la institució des dels inicis de 1927.»

Bust de Miquel Albà. Hospital de Sant Miquel, Barcelona. Fotografia Manuel Cusachs i Corredor.

Aquest mateix any es compleixen els 75 de l'existència de l'Hospital de Sant Miquel, la història del qual queda magníficament reflectida en l'obra de mossèn Francesc Muñoz, que ens ha anat com l'anell al dit per poder documentar aquestes pàgines. L'obra acaba parlant de la bona convivència en la Fundació Albà, d'ençà la seva fundació, «entre els acollits, el personal, la comunitat de les Germanes de Sant Vicenç de Paül i els membres del Patronat». Més endavant s'afegeix que «en primer lloc s'ha fonamentat en la religiositat oferta i practicada en llibertat (Nadal i Pasqua, la del patró Sant Miquel, la de Sant Vicenç de Paül i de la Mare de Déu de Lourdes)». Els residents poden sortir lliurement del recinte. «Les festes del calendari i les tradicions del país han estat viscudes amb participació del personal i dels acollits i llurs famílies; el pessebre vivent, el Carnestoltes, la Castanyada, Sant Jordi patró de Catalunya, el dia dels malalts a la gruta de Lourdes del jardí (al propi Hospital), la visita i actuació de corals i artistes; les ballades regionals interpretades pels residents de les diverses regions amb el seu propi folklore. Sortides amb autocar per visitar la ciutat i els seus monuments o per participar en alguns festivals promoguts pel Municipi. Les peregrinacions diocesanes al santuari de la Mare de Déu de Lourdes han reservat tots els anys places per als nostres invàlids».

El 2 de desembre de 2004 el Patronat de la Fundació pren l'acord, per unanimitat, de ratificar la decisió del Consell que la Fundació Albà-Hospital de Sant Miquel s'acollís a la Llei 49/2002 de 23 de desembre, pels beneficis fiscals que suposa i en conseqüència modificar l'article 27 dels estatuts, el qual fa referència a la Fundació Sant Joaquim de Mataró.[45]

Mossén Francesc Muñoz acaba el seu treball amb les paraules següents: «Els creients afirmen que la Providència de Déu ha estat en la vida de la Fundació Albà, i tothom que ha seguit de prop la seva trajectòria ha de restar sorprès de com, passant per notables vicissituds, l'obra del fundador Don Miquel Albà i Andreu s'ha mantingut, ha millorat i compleix els seus setanta-cinc anys d'existència amb bona salut i esperançadores perspectives. En donem gràcies a Déu i a tots els qui han col·laborat i col·laboren».

CONCLUSIÓ

Amb aquest treball hem volgut contribuir, ara que es commemora el centenari de la mort de Miquel Albà i Andreu, a donar a conèixer millor quin era el perfil humà, professional i social d'aquest acabalat mataroní que, mogut per les seves creences religioses, va destinar una part important de la seva fortuna a causes benèfiques tant a Mataró, la seva ciutat natal, com a Barcelona. I que, passat un segle des del seu traspàs, les dues institucions que ell va instituir -el Restaurant de Sant Joaquim de Mataró i l'Hospital de Sant Miquel de Barcelona- funcionen a ple rendiment.

Manuel Cusachs i Corredor

NOTES

1.- Joaquim Llovet, *Mataró. Dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*, (Mataró, 2000), p. 308.

2.- Llovet *Mataró...*, p. 308.

3.- Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró,(=MASMM), Llibre de Matrimonis, núm. 11 (1825-1839),f. 206, 12 d'agost de 1837.

4.- MASMM, Llibre de Baptismes, núm. 31 (1837-1840), f. 41, 31 de maig de 1838.

5.- Arxiu Històric Comarcal del Maresme,(=AHCM), GOB 0056-01. Padró d'Habitants de Mataró1849.

6.- Arxiu Històric Comarcal del Maresme, Arxiu del districte notarial de Mataró (=AHCM, ANM), Gaspar Poy Torras, 5 de juliol de 1841; Antoni Simon, 7 de desembre de 1842.

7.- AHCM, ANM, Anton Simon, 31 de març de 1847, f. 121.

8.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 18 de juliol de 1874, f. 172.

9.- Josep M. Ferrer «Manufacturas Colomer Hermanos S.A.», al *Butlletí del Museu del Gènere de Punt*, núm. 6, (Mataró, desembre de 2002, p. 4.

10.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí i Falguera, 4 de novembre de 1881, doc. núm. 374, f. 1664.

11.- AHCM, ANM, Joaquim Cabañes, 20 de juliol de 1899, f. 1339.

12.- AHCM, ANM,, Miquel Tuñí i Falguera, 9 d'octubre de 1899, doc. núm. 360, f. 1617.

13.- AHCM, ANM, Camilo Font, 28 de desembre de 1904, doc. núm. 267, f. 899.

14.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí i Falguera, 29 de nobvembre de 1880, doc. núm. 474, f. 1810.

15.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 6 de novembre de 1882, doc. núm. 423, f. 1529.

16.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí i Falguera, 2 de febrer de 1888, doc. núm. 52 f. 196.

17.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 9 de juliol de 1888, doc. núm. 272, f. 1162.

18.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 5 de juliol de 1889, doc. núm. 238, f. 990.

19.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí i Falguera, 13 de juliol de 1896, doc. núm. 311, f. 1462.

20.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 26 de febrer de 1899, núm. 94, f. 437.

21.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 18 de febrer de 1899, núm. 78, f. 348.

22.- AHCM, ANM, Joaquim Cabañes, 19 de juny de 1908, doc. núm. 220, f. 1153.
En l'Apèndix núm. 1 hi figuren totes les operacions fetes per Miquel Albà, documentades en notaris mataronins.

23.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí, 15 d'octubre de 1881, doc. Núm. 432, f. 1881.

24.- AHCM, ANM,, Joaquim Cabañes, 23 de setembre de 1893, doc. 207, f. 144.

25.- AHCM, ANM, Joaquim Cabañes, 28 de setembre de 1893, doc. 213, f. 1089.

26.- AHCM, ANM, Miquel Tuñí i Falguera, 14 de setembre de 1908, doc. núm. 226 f. 1013.

27.- La numeració del Camí Ral es va canviar l'any 1926 i a partir de llavors la mateixa finca li correspondria el número 338-340.

28.- Diario de Mataró y su Comarca, 6 de novembre de 1908 p. 2.

29.- *Diario de Mataró y su Comarca*, 20 de novembre de 1908 p. 2.

30.- «Las Hermanas de la Caridad se ven obligadas a rendir cuentas, a despojarse de los hábitos religiosos, a algún que otro registro, y a otras penalidades, pero reconociendo el gobierno rojo la gran labor social de este Patronato, el Comedor para obreros, continua abierto durante la dominación roja, y un Comité se encarga de su direción. Fué entonces cuando el Patronato aun sin proponérselo, sigue su gran labor social, pues fueron muchas las personas de clase elevadas que dadas las circunstancias económicas de aquellos años, acudieron al Comedor en busca de la ayuda necesaria, sobre todo, la alimenticia, cuyo problema vital pudieron solucionar satisfactoriamente». TERESA MARTÍ I COLL, «Comedor-restaurante para obreros», (Mataró, juny 1964) p. 9.

31.- *MataróEscrit*, (Mataró, agost 1989) p. 24.

32.- Notari Luís Roca-Sastre Muncurull. Còpia a l'arxiu de la Fundació Sant Joaquim.

33.- En l'actualitat, el Patronat de Sant Joaquim està presidit per cinc membres nats que són el bisbe de Barcelona, el canonge penitenciari, el president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, la superiora de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül de Mataró i la presidenta de les Conferències de Sant Vicenç de Paül.

La Junta directiva és formada pel president, Josep Banet i Illa, vicepresident, Joan Bellavista i Solà, secretari, Manuel Roca i Quadrada, vicesecretari, Josep Esquerra i Jofra, tresorer, Josep M. Esquerra i Ribas, comptador, Josep Aliberas i Renart, i vocals, Sor Maria Teresa Lavayen i Ili, Ramon Parra i Casas i Esteve Montasell i Mas.

El personal que treballa al restaurant comprèn dotze persones.

34.- Veure el detall dels serveis entre 1991 i 2010 en apèndix núm. 2.

35.- Hem consultat la còpia que hi ha a l'arxiu del Restaurant Sant Joaquim de Mataró.

36.- Registre Civil de Barcelona. Defuncions.

37.- *Diario de Mataró y su Comarca*, 7 de març de 1911, p. 2.

38.- *Diario de Mataró y su Comarca Día 20 de març de 1911*, p. 1.

39.- *Pensament Marià*, 15 de març de 1911, p. 138.

40.- *Ilustració Catalana*, «Un home de cor, don Miquel Albà i Andreu», (Barcelona, 9 d'abril de 1911), p. 2.

41.- Aquestes mides apareixerien modificades a 15 de gener de 1974, davant el notari Font i Llopart, escriptura n. 152, resultant que els 39.464 m2 quedaven reduïts a 37.634 i per tant els 1.044.632 pams2 es redueïen a 996.096 pams, FRANCESC MUÑOZ, *La Fundació Albà. Barcelona*, (Barcelona, 2004), p. 12.

42.- Muñoz, *La Fundació,* p. 17

43.- Equivalents a 4.502'27 metres quadrats. A Mataró i Barcelona, un metre quadrat equival a 26'46799 pams quadrats.

44.- *Diari de Mataró* (25 d'octubre de 1927), p. 3. «LA FAMILIA REIAL. Aquest matí D. Alfons i Da. Victoria han anat a dos quarts de dotze a la Fundació Albà en la barriada d'Horta: han visitat els pavellons i han firmat un pergamí».

45.- Article 27.- La Fundació s'extingirà en aquells supòsits en què no pugui complir els fins pels quals ha estat constituïda, en la forma prevista en els presents Estatuts, o bé si, en qualsevol temps que sigui, l'Estat, l'entitat Autonòmica, la Provincial o el Municipi, o qualsevol Entitat o Corporació intentava intervenir directament o indirectament en l'administració dels béns de la Fundació o en la marxa o règim d'aquesta (Carta Fundacional, paràgraf 15è.)

En tals casos, el Patronat acordarà la dissolució per majoria de dos terços de vots dels seus membres, i nomenarà una comissió liquidadora amb els poders necessaris per a complir les seves funcions, i passarà l'acord al Protectorat per a la seva aprovació.

Un cop liquidats els béns que componen la Fundació, el romanent serà lliurat, per la Comissió liquidadora, primordialment a la Fundació Sant Joaquim de Mataró, la qual l'adquirirà amb el càrrec de destinar-lo íntegrament als fins inclosos en l'objecte de la Fundació, **sempre que dita entitat sigui considerada com beneficiària del mecenatge als efectes previstos en els articles 16 a 25 de la Llei 49/2002 de 23 de desembre, o com entitat pública de naturalesa no Fundacional que persegueixi fins d'interès general. A manca d'això, el Patronat determinarà un destinatari amb finalitats anàlogues i d'acord amb els requisits anteriorment detallats relatius a la disposició 49/72002 de 23 de desembre, sobre règim fiscal de fundacions." (**en negreta la part afegida al text original**).**

APÈNDIX NÚM. 1

L'Arxiu Històric Comarcal de Mataró conserva l'Arxiu del districte notarial de Mataró, on hem fet un buidat dels notaris de Mataró amb els quals Miquel Albà va treballar entre els anys 1874 al 1908 fent transaccions i signatures de documents. Transcrivim tot seguit la nostra investigació.

Notari Miquel Tuñí i Falguera

Any	Titular		Assumpte	Foli i Volum	
1874	Miquel Albà		Societat "Ferrer e Hijos"	172	I
1880	"	"	Dietario por Llobet	474	II
1881	"	"	Carta de pago a Estrany	374	I
1881	"	"	Reconocimiento por Torner	432	I
1882	"	"	Carta de pago a Andreu	423	II
1885	"	"	Venta por Llovet y otros	493	III
1888	"	"	Carta de pago a Riera	52	I
1888	"	"	Debitorio por Marqués	272	I
1889	"	"	Carta de pago a Monmeny	238	II
1889	"	"	Carta de pago a Marqués	362	III
1896	"	"	Carta de pago a Marxuach	311	II
1899	"	"	Carta de pago a Arenas	94	I
1899	"	"	Venta a Colomer Herederos	360	III
1900	"	"	Retroventa a Martí	184	I
1901	"	"	Venta a Abadal	79	I
1903	"	"	Firmado a Hort	51	I
1905	"	"	Absol. Censo a Peradejordi	211	III
1907	"	"	Venta a Brillas	28	I
1907	"	"	Carta a Sadurní	211	II
1908	"	"	Cesión por Masriera	226	II

Notari Joaquim Cabañes (1884-1910)

Any	Titular	Assumpte	Foli i Volum	
1889	M. Albà	Compra peça de terra	180	
1893	"	Poders A Josep M. Tuñí	170	
1893	"	Inventari Salvador Albà (pare)	207	
1893	"	Poders a Jaume Recoder	208	
1893	"	Continuació inventari (pare)	213	
1894	"	Reconeixement docum. privat	9	
1895	"	Préstec a Josepa Rimblas	340	
1897	"	Particip. mina aigua a Joan Nonell	188	
1897	"	Inventari	324	
1898	"	Compra-vendes finques	235	
1898	"	Redempció censos Soc. Baladia i Sala	236	
1898	"	Venda terreny a Francesc Castanyé	350	
1899	"	Venda casa a Josep Caparà	66	
1899	"	Divisió de béns	162	
1899	"	Venda terreny a Emilia Pons	213	
1899	"	Divisió de béns	222	
1899	"	Insolutumdació i carta pagament	247	
1899	"	Poder a Jaume Recoder	397	
1899	"	Modificació servitud	412	
1900	"	Venda terreny a Arturo del Castillo	140	
1900	"	Pròrroga préstec	152	
1900	"	Venda terreny a Anna Bada i Oliva	211	

Notari Joaquim Cabañes (1884-1910) (continuació)

Any	Titular	Assumpte	Foli i Volum	
1900	"	Venda terreny a Rafael Carreras	212	II
1900	"	Constitució Societat Fradera y Cº	240	II
1900	"	Estimació de servituds	360	IV
1900	"	Venda a Lorenzo Llinás	477	IV
1901	"	Carta pagament i cancel. hipoteca	12	I
1901	"	Venda a Josep Oliver i i Josep Mora	73-74	I
1901	"	Reducció cens a Damià Mateu	411	III
1901	"	Carta pagament a Magí Rimblas	430	III
1903	"	Venda a Joan Castellà i Lleonart	437	III
1906	"	Reconeixement deute Tomàs Colomer	455	III
1908	"	Venda solar c/.Goya a Manuel Torres	220	II
1909	"	Debitori de Tomàs Colomer	340	

Notari Pau Viladoms i Vigner

Any	Titular	Assumpte	Núm.	Foli
1889	M. Albà	Cessió per Collet	216	

Notari Felip Vergés (1893-1901)

Any	Titular	Assumpte	Núm.	Foli
1894	M. Albà	J. i A. Simó, debitori	69	269

Notari Josep Mª Montfort I Gutiérrez

Any	Titular	Assumpte	Núm.	Foli
1905	M. Albà	Cessió per Collet	11	31

APÈNDIX NÚM. 2

RESTAURANT DE SANT JOAQUIM
DINARS SERVITS 1991-2010

Any	Ajuntament	Dipòsit	Amb Tiquet	Sense Tiquet	Centres R.	Càritas	Altres	Total	Esmorzar	Entrepà
1991	4754	5078	4444	127	1504	2092	626	18625		
1992	9078	4223	8146	135	944	1925	769	25220		
1993	6868	4252	8340	462	1285	2629	991	24827		
1994	5845	2392	8267	638	1227	2261	1117	21747		
1995	6142	2048	6199	517	557	2160	1997	19620		
1996	7853	188	7564	1284	717	1624	2042	21272		
1997	10133		7601	2107	747	1301	1262	23151		
1998	9730		7082	2893	570	902	1035	22212		
1999	9446		7476	2350	444	637	1988	22341	2920	5342
2000	9928		8424	3653	314	580	1508	24407	5342	9946
2001	11002		7624	7083	288	575	1371	27943	8415	12528
2002	13005		7412	11946	313	325	1419	34420	10452	15544
2003	20314		6374	6303	462	1444	1326	36223	8449	13942
2004	29914		6347	5222	596	901	1296	44276	9800	14962
2005	25004		7924		46	418	650	34042	8815	12397
2006	22498		3746	405	154		349	27152	5815	8909
2007	20727		2569	79	26	739	386	24526	5129	9255
2008	32277			1218	177	1094	654	35420	7450	11067
2009	38972			764	26	2668		42430	11457	15495
2010	48735			657	170	5095		54657	14806	20147
TOTAL	**254518**	**18181**	**115539**	**46422**	**10371**	**21607**	**20786**	**487424**	**72587**	**113892**

APÈNDIX NÚM. 3

BENEFICIARIS DEL TESTAMENT DE MIQUEL ALBÀ

Beneficiaris	Immobles/ubicació	Metàl·lic	Pensions/censos (pts)	Altres (Mobles,Roba, plata,joies)
Marià Andreu i Cabanellas	Béns de St. Andreu de Llavaneres (1)			
Antoni Andreu i Cabanellas	2 cases, una finca un magatzem (2)	50.000		
Francesc, Ramon i Marcela Muns i Andreu	3 cases i un edifici (3)	30.000 (4)		
Isabel Andreu i Cabanellas	3 cases a Mataró (5)			
Àngela Andreu i Cabanellas	2 cases i un magatzem (6)			
Antoni Andreu i Cabanellas, Ramon i Margarida (7)				Mobles,roba,plata i joies(8)
Ramon Muns i Andreu (afillat)	1 casa Rambla núm. 10 de Mataró			
Marià Andreu i Estrany	2 cases c/. St. Agustí i Tetuan (9)	15.000		
Joaquim i Josepa Torner		2.000 c/u		
Esperança Mora	1 casa c/. St. Francesc núm. 49 Mataró			
Candelària Mora		2.500		
Francesc Muns i Andreu	1 casa c/. Tetuan cantonada Ctra. Argentona			
Marcela Muns i Andreu	1 casa “ (contigua a l'anterior)			
Antoni Andreu i Martínez	1 casa c/. Velázquez, cantonada c/. Tetuan			
Margarida Andreu i Martínez	1 casa c/. “ (contigua a l'anterior)			
Joaquim Llovet	1 casa c/. St. Sadurní núm. 11		Cens pensió anual de 410 ptes. (10)	
Fills de Joaquim Llovet	1 casa de la Riera		Cens de la mateixa casa ULL	
Alexandre, fill major d'Alexandre Llovet	1 casa c/- St. Ramon núm. 31	5.000		
Ramon Llovet (fill d'Alexandre)	2 cases (11)	5.000		
Montserrat Llovet (filla Alexandre)	2 cases (12)	2.500		
Alexandre, Ramon i Montserrat Llovet	3 cases c/.Caputxines núm. 24,26,28, Mataró			
Antònia Badia (cuinera)			Pensió vitalícia (13)	Mobles (14)
Restaurant St. Joaquim (Mataró)	1 finca, una vinya, 3 peces terra (15)			
Cambrera		1.500		
Porters casa Ronda St. Pere núm. 36		2.500		
Josefina Zarauz (esposa d'Antoni Andreu)				Joia (16)
Ramon Muns, Miquel Llovet, Trinitat Francesca i Miquel Colomer		5.000 (17)		
Dependents de la casa industrial "Hijos de M.Vilá"		10.000 (18)		
Germanetes dels Pobres, de Mataró		15.000		
Marmessors i executors herència		5% (19)		
Josep Mora			Condonació (20)	

(1) “(...) con inclusión de los muebles, ropas y demás efectos que se encuentren en mi casa”. Són els fills de Magdalena Andreu i Cabanellas.
(2) Una casa c/. Llacuna núm. 7 del districte de Sant Martí de Provençals- 2 cases del c/. Velázquez. Finca de Tiana “Cal Andreu de Dalt”. i magatzem c/. Fabre i el solar contigu, a Barcelona.
(3) Dues cases dels carrers Gignàs i Llacuna de Barcelona. 1 casa c/. Tetuan, de Mataró i edifici fàbrica del Poble Nou (BCN)
(4) A repartir en parts iguals.
(5) Dues cases del carrer St. Joan, núm. 51 i 71. I una altra del c/. Sant Antoni núm. 47, de Mataró.
(6) Dues cases c/. de la Mercè núm. 12 i 38 i magatzem c/. St. Antoni de Mataró.
(7) Ramon i Margarida Muns i Andreu (fills de Magdalena i Andreu Cabanellas).
(8) “Del piso que yo habitualmente ocupo” a repartir de la forma siguiente: Mitad para D. Antonio Andreu y la otra mitad para los hermanos Muns Andreu.
(9) Una al c/. St. Agustí núm. 21 i l’altra amb façana al c/. Tetuan.
(10) De la casa de la Riera.
(11) Una al c/. St. Ramon i l’altra al c/. Jorn de Blanes
(12) Una al c/. Montserrat núm. 32 Mataró. I l’altra al c/. de la Riera núm. 8, de Blanes.
(13) Pensió vitalícia de 50 ptes. mensuals (de la hipoteca casa del c/. Wad-Ras de Barcelona.
(14) Mobles i robes necessàries de la casa de Barcelona per moblar un pis.
(15) Agregar la casa núm. 11 del Camí Ral. Una vinya “Coromina” de 30 quarteres. Una peça de terra a les Valls i dues peces a la partida de Mata i censos de la ciutat de Mataró.
(16) Una joia o objecte d’art a elegir.
(17) A cada un quan siguin majors d’edat o quan es casin.
(18) “(...) repartidas en la proporción que indique D. Higinio Majem y Vilá, el cual deberá tener en cuenta al fijar dicha proporción, la categoría y años de servicio de cada uno de dichos dependientes.
(19) Del valor líquid de l’herència a repartir per parts iguals.
(20) Del deute de 5.000 pessetes, si en el moment de la defunció encara les hi deu.

L'any passat, Rafael Coll de Valdés va publicar *Memorias apócrifas de Jaume Coll, sastre, 1761-1834,* narració novel·lada de la vida d'un mataroní, rebesavi seu, en la que explica la forma de vida de la gent de Mataró d'aquell període, marcat especialment per la Guerra del Francès, i sobretot per l'entrada violenta de les tropes napoleòniques a la ciutat el dia de Corpus, 16 de juny de 1808.

En el treball que segueix, l'autor de la narració documenta històricament els fets relacionats en la novel·la i els seus principals personatges.

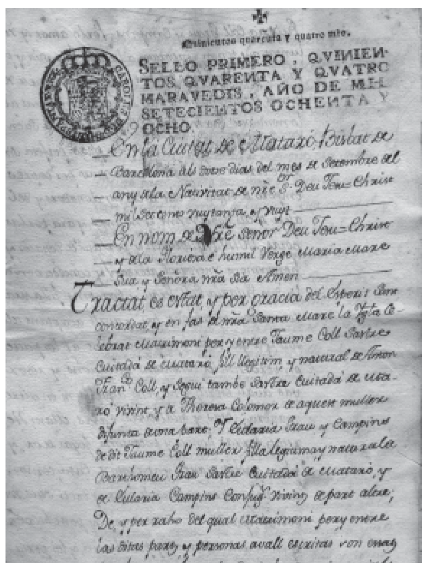
ANOTACIONS SOBRE LA NOVEL·LA *MEMORIAS APÓCRIFAS DE JAUME COLL, SASTRE, 1761-1834.*

En la meva novel·la històrica *Memorias Apócrifas de Jaume Coll, sastre, 1761-1834*[1] apareixen moltes dades verídiques, la procedència de les quals convé aclarir.

GIUSEPPE TEODORO, COMTE DE LECHI

Giuseppe fou el fill primogènit de Faustino Lechi, comte de Lechi. Giuseppe va néixer al poble d'Aspes, vora Brèscia, el 5 de desembre de 1766.

Memorias apócrifas
de JAUME COLL, *sastre*
1761-1834
por Rafael Coll de Valdés

SELLO PRIMERO, QVATRO CIENTOS QVARENTA Y QVATRO MARAVEDIS, AÑO DE MIL SETECIENTOS OCHENTA Y OCHO.

Portada de la novel·la.

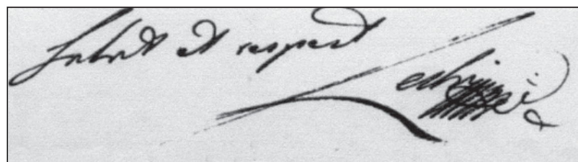

Retrat de Giuseppe Teodoro Lechi, comte de Lechi.

Va tenir quatre germans més, Giacomo, Teodoro Angelo, Bernardino i una germana anomenada Franca.

El seu germà, Teodoro Angelo Lechi, va néixer el 1778, i també va arribar al grau de general de la Grande Armée, actuant quasi sempre en els fets d'armes al costat de Giuseppe. Participà en les

batalles de Marengo, Dalmàcia, Albània, Hongria i Rússia. Napoleó li concedí el títol de baró de l'Imperi; es casà amb Clara Martinengo-Cesaresco de la qual tingué tres fills. El 1854 publicà les seves memòries, i va morir el 2 de maig de 1866, al seu palau de Milà.

Signatura del general Giuseppe Lechi, comte de Lechi.

Giuseppe començà la seva carrera militar en l'ambaixada d'Àustria i allà, ascendeix a capità.

Amb l'arribada de Napoleó a Itàlia, es prepara la rebel·lió contra els Borbons, i la seva germana Franca és l'ànima del moviment a favor de la bandera tricolor. Esclata la revolució el 18 de març de 1797. Es forma un govern provisional i s'organitza la Legió Brèscia.

Amb la fundació de la República Cisalpina de Milà, Brèscia s'hi adhereix, i Napoleó envia la Legió de Brèscia a Milà, comandada pels germans Giuseppe i Teodoro Angelo Lechi. En el camí aquest exèrcit s'atura a la petita població de Cittá di Castello, i la ciutat fa donació del quadre *Les esposalles de la Mare de Déu,* de Rafael. Sembla que aquesta donació va ser forçada.

Posteriorment Giuseppe Lechi es trasllada a la ciutat de Dijon i participa en la formació de la Regió d'Itàlia, i n'assumeix el grau de mestre superior. Alhora, es posa a les ordres del general Teullié.

Participa en la batalla de Marengo, on és nomenat general en el mateix camp de batalla, i pren part en les accions militars de Venècia i Trento.

Després de la Pau de Lunevielle (1801) es posa sota les ordres de Murat i participa en la política, a través del Comitè de Lió, i entra en el cos legislatiu de la República Italiana. En aquell moment la necessitat de cabals fa que vengui el quadre de Rafael per 50.000 lires al col·leccionista de Milà Giacomo Sannazzaro.

Participa juntament amb Joaquim Murat en la creació a Milà de la lògia maçònica de «Rito Escozzese Antico Acentato (RSAA)» amb tendències filofranceses, anomenada «Fratelli riuniti».

El 1804 el general Saint Cyr envia a Nàpols a Josep Bonaparte per posar-lo al tron dels Borbons. Es produeix un enfrontament entre la lògia maçònica napolitana i el nou rei francès, per suavitzar la situació, nomena a Giuseppe Lechi Gran Mestre del Gran Orient Nàpols.

El 1808 Giuseppe Lechi està a Espanya. Se'l destina a l'Exèrcit dels Pirineus Orientals i és nomenat governador de Barcelona. De la seva tasca a Catalunya, no en parlarem per ser desgraciadament coneguda la seva actuació el dia de Corpus a Mataró.

El 1808 es nomena Joaquim Murat rei de Nàpols, amb el nom de Joaquim I.

En el 1809 torna a París amb les seves tropes desfetes per l'acció dels guerrillers i la malària, Napoleó li lliura un dot de 10.000 francs per any; poc temps després és detingut i tancat al castell de Vincennes per intimidació, prevaricació, malversació i assassinat, fets a Catalunya. Se'l culpa del mal enteniment entre els catalans i francesos, degut a la seva agressivitat i pillatge; però no es poden demostrar les acusacions fetes pel general Charles Pierre Françoise Augerau.

Giuseppe torna a Milà al servei de Murat, i comença a conspirar amb Domenico Pino contra el general Eugène de Beauharnais i contra Napoleó.

El 1813, Murat passa per Milà de camí a Rússia. Murat i Lechi passen moltes estones junts, confabulant contra la guerra de Rússia i contra Napoleó, i són vigilats per la policia.

En 1814, Giuseppe Lechi és nomenat governador de la Toscana, participa en les últimes batalles contra Àustria al costat de Murat, que li varen costar la vida, ja que va ser afusellat a Calàbria el 1815. A Lechi, li costa la presó en el castell de Ljubljana durant dos anys.

A la seva tornada del captiveri, el 1818, Giuseppe s'instal·la a la vila familiar de Montirone, prop de Brèscia i es casa amb Leonor, filla d'un par de França anomenat Simeón.

Lechi va passar els seus últims anys de vida molt vigilat per la policia, totalment aïllat de tothom, fins i tot dels seus germans.

Morí de còlera en la possessió familiar de Montirone el 1836. Com el va definir el seu parent, Fausto Lechi, va ser el militar «più temerario, più spregiudicato e meno scrupoloso».

Els mataronins el guardem en la nostra memòria com l'home més sanguinari que entrà pel portal del carrer de Barcelona de la nostra ciutat el dia de Corpus de 1808[2].

LORD THOMAS COCHRANE, COMTE DE DUNDONALD. «Lo capità roig»

Lord Thomas va néixer a Escòcia, al poble de Annsfield, en Lanarkshire el 14 de desembre de 1775, fill del comte de Dundonald, anomenat Archival Cochrane i d'Anna Gildchrist.

Lord Thomas Alexander Cochrane.

Als disset anys, Thomas Alexander aconseguí del seu pare permís per ingressar en l'Armada anglesa en qualitat de grumet a les ordres del seu oncle, sir Alexander F.J. Cochrane, en diferents navilis que aquest comanava. El primer d'ells fou el *H.M.S Versus*, posteriorment anà en la fragata *Thetis* com a guardamarina, i al poc temps l'almirall Murria li atorga el càrrec de tinent.

A Nàpols conegué l'almirall Nelson de qui li impressionaren les seves qualitats com a mariner de guerra i prengué la decisió d'aprendre de les seves actuacions.

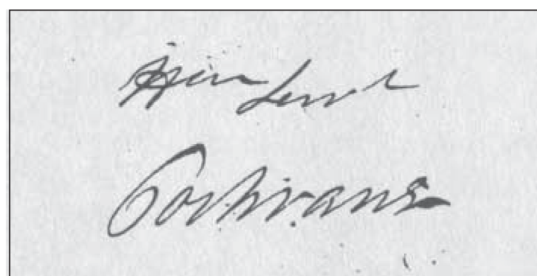
El 1801 ja comandava una petita corbeta mal armada anomenada *Speedy*, navegant pels mars de Sud-Amèrica, que inspirà l'escriptor O´Braian per a la seva novel·la *Capitán de mar y guerra*, i aquesta al director de cinema Peter Weir per la pel·lícula *Master and Comander*.

S'enfrontà a l'almirall francès Linois, i caigué presoner; fou alliberat en un canvi de presoners.

Després d'això és transferit a les illes Açores, al comandament de la fragata *Pallas*.

Després de diversos èxits, a causa del seu fort caràcter s'enfronta al primer lord de l'Almirallat, el comte de Saint Vicent; això li produï moltes preocupacions durant tota la seva carrera de marí.

Pren la fragata espanyola *Gamo*, en aquest vaixell fa presoner un regiment argentí i amb ell el general San Martín, i ambdós es fan amics. El *Pallas* també apresa carregaments d'or en les seves contínues incursions per l'Atlàntic amb captura de vaixells espanyols. Lord Cochrane es féu ric descarregant l'or al port de Portsmounth, i se li va atorgar el grau de capità

Signatura de lord Cochrane.

Va estar al comandament de la fragata *Imperieuse* -antiga *Medea*- que va ser presa en la batalla del cap de Santa Maria, en l'Algarve, el 5 d'octubre de 1804. La *Medea* tornava de Lima i Buenos Aires juntament amb una flota composta amb les fragates *Mercedes*, *Clara* i *Fama*, portant quatre milions de pesos i moltes mercaderies valuoses amb destinació al port de Cadis. A l'alçada del cap de Santa Maria varen topar amb les poderoses fragates angleses *Infatigable*, *Medusa*, *Lively* i *Amphion*. Van oposar una forta resistència, però sucumbiren. La fragata *Mercedes* va tenir una forta explosió a la santabàrbara i es va enfonsar carregada d'or, moriren tots els ocupants, fins i tot dones i nens. No estaven en guerra amb els anglesos.

La fragata *Mercedes* és el vaixell que actualment està pendent de resolució per la justícia espanyola a causa del tresor que ha recuperat l'arqueologia submarina d'una companyia americana. La *Medea* va ser requisada pels anglesos i rebatejada novament amb el nom d'*Imperieuse*, donant el seu comandament a sir Thomas Alexander Cochrane. Aquest capità fou conegut a les nostres costes amb el nom de «Lo capità roig», pel color del seu cabell. Lluità des del mar contra els francesos, algunes vegades va bombardejar Mataró i Roses, destruint part del teixit industrial de la nostra ciutat amb l'excusa que hi

eren els francesos. També va participar amb els seus homes en algunes operacions en terra com la defensa de Roses i l'assalt al petit castell de Montgat.

Transportava soldats italians desertors de l'exèrcit francès d'Arenys a Tarragona, i no deixava passar els combois militars francesos pel camí de la costa, ni per mar.

Després de la guerra del Francès torna a Anglaterra. A causa dels seus enfrontaments en l'Almirallat, a causa de les arbitrarietats i abusos de la Marina amb els mariners, deixa la seva carrera de marí per dedicar-se a la política, en aquesta època intenta entrar en la Cambra dels Comuns, aconseguint-ho en representació del districte de Honinton, a Devonshire.

Com a conseqüència dels seus continus enfrontaments, és acusat de frau contra la Borsa de Comerç de Londres, i expulsat de la Cambra dels Comuns i de la Marina.

A l'any següent se li restitueixen tots els seus càrrecs i torna a la Cambra dels Comuns pel districte de Westmisnter.

El 1812 contrau matrimoni amb Catherina Celia Cobbett Barnes.

Lord Cochrane, estant-se a França, coneix a Josep Álvarez Condarco, agent del general San Martín. Álvarez li proposa que es traslladi a Xile per col·laborar en la independència de Xile d'Espanya, al comandament de la nova esquadra que allà s'està constituint.

Cochrane accedeix, i juntament amb altres marins anglesos retirats, amics seus, salpa cap a Valparaíso; hi arribaren el 28 de novembre de 1818, i foren rebuts per totes les autoritats.

S'instal·la a Santiago de Xile amb la seva família, i li atorguen la ciutadania xilena, és nomenat vicealmirall i comandant en cap de l'esquadra xilena.

Lord Cochrane va lluitar per destruir la flota espanyola en el Pacífic Sud, assolí importants victòries contra la marina espanyola, com ara les batalles de Corral i Valdívia, on aconseguí fer-se amb tots els forts de la badia. Aconseguí la victòria final el 4 de febrer de 1820.

El 20 d'agost de 1820, marxa en l'expedició llibertadora del Perú, comandada pel general San Martín i Matorral. Cochrane va reactivar el bloqueig de El Callao, i el 6 de novembre de 1820 va aconseguir capturar la fragata espanyola *Esmeralda*. Restà neutralitzat el poder naval espanyol als mars del Sud.

Es retirà un temps a la seva residència de Xile, anomenada Hacienda Quintero, on passà una temporada. Estant a la seva «hacienda» rep l'oferiment de l'emperador del Brasil, Pedro I, de comandar la seva marina contra els portuguesos, i hi accedí, amb gran èxit.

El 1825 regressa a Anglaterra, i marxa cap a Grècia el 1827 per lluitar per la independència d'aquest país, per alliberar-se dels turcs.

El 1830, a petició personal del rei anglès Guillem IV, es reincorpora a l'armada anglesa, i el 1851 se li atorga el grau d'almirall del Regne Unit.

Morí a Londres, el 31 d'octubre de 1840. Les seves cendres varen ser dipositades a l'Abadia de Westminster amb una làpida que diu «Thomas Cochrane, comte de Dundonald, lluità per la independència de quatre nacions»[3].

GENERAL GABRIEL LAFAILLE

Capità d'enginyers de les forces franceses d'ocupació a les nostres terres, va estar moltes vegades a Mataró, li semblà una barbaritat l'entrada a Mataró de Lechi, de qui no era gaire amic.

El General Gabriel Lafaille.

Va néixer al poblet de Pouzac, proper a Tarves, el 3 d'abril de 1778, fill de Dominique Laffaille, agrimensor i de Gabrielle Condat.

A l'edat de 17 anys ingressa en l'Escola d'Artilleria i Enginyeria de Metz, participa en les campanyes del Danubi el 1800, en les batalles de Montebello i Marengo a Itàlia el 1801. Quan participa en la *Grande Armée* al setge de Girona complí els 30 anys, i li fou atorgada la condecoració de cavaller de la Legió d'Honor, per aquest setge, en el qual va ser ferit.

El 1809 participa en les batalles del Bruc. El 1813 marxa de Catalunya, el 1823 ascendeix a coronel, se li concedeix la condecoració de la Legió d'Honor el 1831, i el 1833 ascendeix a mariscal de camp. Morí a Pouzac el 5 de maig de 1840[4].

BERNARDO ANTONIO FRANCISCO JAVIER TOMÁS DE DIOS PÉREZ DE RADA Y DE GAZTELÚ

Va néixer en el palau de Muruzabal en el poblet d'Echalaz, a Navarra el 7 de març de 1762, fill de Josep Francisco Pérez de Rada Echalaz y Vidaurreta, cinquè marquès de Zabalegui i d'Ana María Timotea de Gaztelú y Apostegui.

Ingressa en la Real Compañía de Guardamarinas del Ferrol el 2 de juny de 1781. El 1792 ascendí a tinent de fragata. El 1803 va tornar amb l'esquadra d'Ignacio de Álava, de fer la volta al món amb la fragata *Matamoros*. El mateix any pren possessió dels mayorazgos de Zurita y Olite.

El 7 de juny de 1804 sol·licita la retirada de la Marina per una malaltia que li afecta la vista.

Davant els esdeveniments bèl·lics d'Europa, sol·licita retornar a la seva carrera sense navegar. És destinat a Mataró en concepte comandant interí de la plaça.

L'1 de juliol de 1805 es casa amb Francisca Petra Alcántara Rodríguez de Arellano. Van tenir sis fills, María Guadalupe neix el 7 de desembre de 1808, María Josefa Dolores el 1809, María Bernarda el 27 de maig de 1810. Ja a Mataró van néixer Joaquín María Montserrat el 3 de setembre de 1816, Francisca Paula Jacinta el 15 d'agost de 1818 -aquesta va morir a Mataró el 24 de maig de 1819- i Luis Bartolomé, que neix el 24 d'agost de 1821.

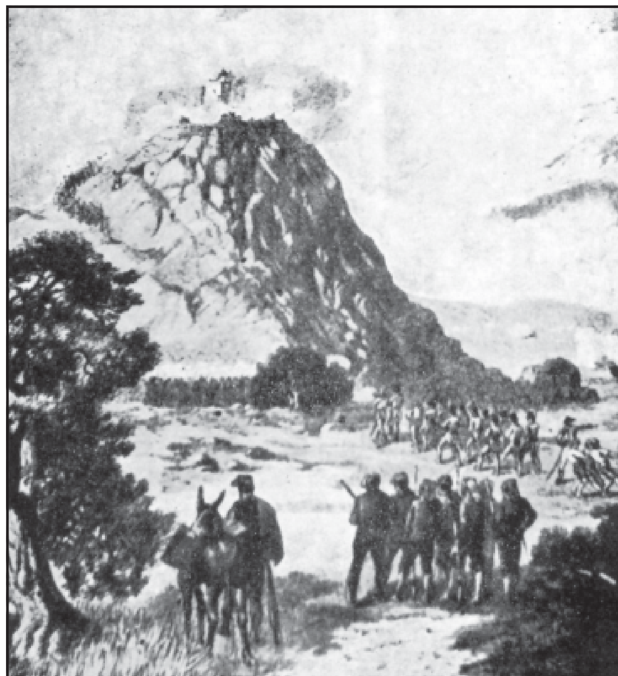
Signatura de Bernardo Pérez de Rada.

Pérez de Rada morí a Mataró el 9 de gener de 1825 a l'edat de 62 anys, essent capità graduat de fragata i segon comandant de la província de Marina de Mataró i el seu partit. Va atorgar testament tancat protocol·litzat per l'escrivà de Mataró Nicolau Vergés i Ferrerés amb data 6 de febrer de 1822. Fou enterrat a l'església de Sant Julià, d'Argentona.

El meu amic i parent, Francisco Javier Pérez de Rada y Díaz de Rubin, marqués de Jaureguizar, em féu obsequi d'un llibre escrit i publicat per ell, titulat *Relación de los poseedores del Castro y Palacio de Prianza del Bierzo de alguno de sus allegados y descendencia de ellos*, on apareix tota l'ascendència i descendència de Bernardo Antonio Francisco Javier Tomás de Dios Pérez de Rada y de Gaztelú, comandant interí a Mataró durant la Guerra del Francès.

LA PRESA DEL CASTELL DE MONTGAT EL 31 DE JULIOL 1808. MORTS DOCUMENTATS

Un gravat d'època, representa l'assalt al castell de Montgat contra els francesos. Pujant per la banda de Barcelona es veuen els sometents

Atac al Castell de Montgat. Gravat.

i miquelets en acció, a mà dreta els mariners anglesos del capità lord Cochrane, i al cim, s'hi veu el castell envoltat de fum.

El gravat està incomplet, li manquen el peu de pàgina amb l'explicació i el nom del gravador. Sembla que va ser publicat al *Diari de Barcelona* durant l'ocupació francesa. Me'l va aconseguir el meu amic i historiador local de Montgat, Abelard Chimisanes Julià.

En el llibre d'òbits de la parroquial de Tiana consten els morts del dia de Corpus, el 16 de juny de 1808:

Vicenç Sala Gericó, governador del castell de Montgat, va ser enterrat sota la figuera de la feixa de la caseta d'en Tieso, on es trobà mort i tot malmès. També morí Paula Espinal Serra, del poble de Santpedor, que consta com a assassinada. La casa de pagès encara existeix a l'entrada del túnel de Montgat per la banda de Barcelona.

I igualment, Josep Sanpere Guarch, sastre fadrí, enterrat a la Riera d'en Miquel Matas.
Ramon Capellas Duran, pescador de Montgat, enterrat prop del molí d´en Teixidor, on morí.
Josep Bonastre Mussarra, assassinat.
Maria Teresa Franci Vila, assassinada, enterrada a la capella de Sant Martí, de Casa Galceranet de Montgat.
Bartomeu Bonet Codina, pescador de Montgat, assassinat, enterrat a la capella de Sant Martí de la Casa Galceranet.
Tomàs Codina, pescador de Montgat, assassinat, enterrat davant la capella de Can Galceranet.
Emerciana Ribas, assassinada.
Lluis Vilar Rosés.

En aquesta llista falten alguns morts de Mataró com en Josep Lopéz Camin, Joan Bigay, Oller, i Francesc Fors, assaonador, que tampoc no consten en el llibre d'òbits de Santa Maria de Mataró.

Crida l'atenció la mort de tres dones.

Sembla incomprensible que el dia de Corpus, en què els historiadors de la Renaixença com en Bofarull i mossèn Raimon Ferrer posen tant èmfasi com un dia tan greu, i que només trobem 10 morts a Montgat i 25 a Mataró. No s'han estudiat els morts de Tiana-Masnou, Premià ni Vilassar, tal vegada fóra interessant fer una recerca.

Al *Diari d'uns anys de guerra, 1808-1814* del meu amic, ja traspassat, Josep M. Pons i Guri, fa constar que en llibres d'òbits d'Arenys de Mar i de Munt no apareixen defuncions de mort violenta produïda pels francesos a Montgat o Mataró el dia de Corpus.

Pons ens diu que el dia 17, diumenge, entrà una columna de l'exèrcit del general Lechi, amb un nombre de sis mil soldats a la població d'Arenys, que són rebuts submisament i que Arenys es lliura del saqueig; això era el que en Duhesme i Lechi volien, la submissió.

En Pons especifica alguns òbits, cap de Mataró, en el transcurs de 1808 a 1814. Són pocs els morts, alguns són espies catalans a favor dels francesos; altres, espies dels francesos afusellats al fort dels Caputxins de Mataró, com Josep Pla Casellas de 18 anys, Francesc Arabia i Josep Casas Baixeras, tots d'Arenys, afusellats el dia 30 de maig de 1812.

Podrien ser molts més morts els que es van enterrar al mateix lloc dels fets de Montgat i Mataró, o que se'ls van emportar als seus pobles d'origen o tal vegada els historiadors que van recollir els fets anys posteriors, oralment, de la població, inflen els esdeveniments, a causa dels comentaris d'una societat horroritzada.

També trobem morts en el llibre d'òbits de Tiana i allà, hi ha fills de Mataró, l'endemà del dia de Corpus:

Gaspar Muns, mitger de Mataró, mort pels francesos a l'altra part de la casa Tonet de la Paula, àlies Codina de Santa Susanna, mort el 4 de desembre de 1808.

Jaume Utzet, morí maltractat pels gavatxos el dia 25 de novembre de 1809.

Miquel Kekles de Mallorca, del sometent de Mataró, mort pels francesos, junt amb quatre més, prop de Sant Geroni de la Murtra, enterrat a Montalegre, morí el 10 d'abril de 1810.

De Vilassar:

Jaume Parera Estrany, mort d'una escopetada, es creu d'un sometent, en el camí de Can Bonastre, entre la Vilesa i el camp de Can Francí, mort el 14 de juliol de 1808.

Isidre Vallalta, mosso d'esquadra, morí d'una bala de canó. No s'indica procedència. Mort el 29 de juliol de 1808.

Jaume Abril, morí d'una escopetada dels francesos, el dia 16 de setembre de 1809.

D'Arenys de Mar:

Joan Alzina, assassinat pels francesos, mort el 14 de juny 1809.

També hi consten alguns de qui no se n'indica població de procedència:

Gabriel Tolrà Frací, morí d'una escopetada el 19 d'agost de 1808.

Joan Creus, morí d'una escopetada el 19 agost de 1808.

Francesc Ribó Castellà, morí d'una escopetada dels francesos el 3 de febrer de 1809.

Geroni Gallemí Bonastre, miquelet, mort d'una escopetada dels francesos el 12 de febrer de 1809.

Anton Pau Morera Fontanals, sastre, mort pels francesos el 26 d'abril de 1809.

Cebrià Morera, fadrí, mort d'una afusellada dels francesos el dia 14 de juny de 1809.

Pau Sunyol Francí, morí d'una escopetada dels francesos el dia 8 de setembre de 1809.

Valentí Villà Duñó, morí d'una escopetada dels francesos, fou portat a Teià greument ferit, on fou enterrat, morí el dia 11 de setembre de 1809.

Mariàngela Castellà, morí d'una escopetada dels francesos el dia 15 de setembre de 1809.

Cebrià Utzet Bonastre, morí d'una escopetada dels francesos el dia 19 setembre de 1809.

Juan Maurell, teixidor, mort pels francesos a Sant Geroni de la Murtra, on fou enterrat, el dia 26 de gener de 1810.

Cebrià Ponsa Rovira, morí d'una escopetada dels espanyols amb desgràcia, el dia 18 d'octubre de 1810.

Mariano Sagristà Mateu-Alsina, mort pels voluntaris amb una afusellada el dia 23 d'octubre de 1810.

D'altres poblacions:

Jaume Bernet d'Horta, morí d'escopetada el 29 de juliol de 1808.

Fortunato Astor, napolità, potser desertor, morí d'una escopetada el 29 de juliol de 1808, enterrat a Sant Martí, al costat de Can Galceranet, a Montgat.

Francesc Trias Sala del sometent de Barcelona, mort el 20 d'agost de 1808, enterrat a la parroquial de Tiana.

Adjutori Fuster, miquelet de Vic, morí afusellat amb desgràcia.

Un mort no reconegut trobat el dia [...] enterrat al fossar de la capella de Can Galceranet de Montgat.

Un altre individu trobat mort sense conèixer el nom, el dia 12 de febrer de 1809. Mort d'una escopetada, pertanyia als miquelets de Vic.

Josep Fàbregas Matas, mort el dia 13 de març de 1809, morí d'una escopetada a Molins de Rei.

Pere Botey Rovira, de Teià, morí d'una escopetada dels francesos en la vinya d'en Guinart, el 4 de setembre de 1809.

Valentí Duño de Sant Fost, morí el dia 16 de setembre de 1809 d'una escopetada dels francesos.

Josep Barahut o Baraut de Santa Maria de Bellver, mort el 24 desembre de 1809, mosso de la Conreria, morí afusellat pels francesos.

Genís Vidal, marxant de Badalona, mort pels francesos el dia 11 de gener de 1810.

Francesc Vidaló de Manresa, mort pels francesos el 23 de gener de 1810.

Narcís Galvany Mas, de Santa Eulàlia de Ronçana, sometent, mort pels francesos el dia 17 de març de 1810.

Francesc Codina Castellar, pescador de Montgat, morí d'una escopetada dels francesos el dia 18 de març de 1810.

Sembla ser que, malgrat el perill, la gent es movia molt, segons les necessitats econòmiques o militars.

Dades proporcionades pel meu amic historiador local de Montgat, Abelard i Julià.

PORTA DELS FRANCESOS

Era el portal d'entrada a una vinya situada a Valldeix, en el lloc conegut per la Creu de Pedra.

Quan jo era petit solia acompanyar el meu avi Antonio en les seves caminades a aquest lloc, al qual vàrem anar diverses vegades. Davant de la porta i a l'altre costat del camí, davant d'uns garrofers, hi havia una pedra de granit de forma cilíndrica, d'una circumferència de quatre pams, clavada al terra, tenia

Porta dels francesos.
Entrada d'una vinya al camí de Valldeix.

una alçada considerable, d'uns dos metres, tal vegada podria ser un fragment de columna, va ser treta per la nit i algú se la va emportar.

En la primera visita a aquesta vinya el meu avi em va fer posar l'orella dreta plana, damunt de la pedra, i em va dir: «Escolta bé que sentiràs cantar un gall». Quan jo estava intentant escoltar el gall, ell em va clavar una plantofada a la galta, recordo amb molta dolçor les seves rialles.

Davant d'aquesta pedra, anomenada del gall, hi havia una portada d'obra de totxo amb una grossa biga de fusta al capdamunt, donava entrada a la vinya dita de la Creu de Pedra, on hi havia una petita caseta, molt antiga, amb cisterna, era, quadra i llar de foc; al cap d'alguns anys, en una visita, no en quedava res, d'ella, ni les runes, tal vegada algú se les va emportar per fer-se un altre habitatge.

El meu avi m'explicà diverses vegades que el seu avi, Joaquim Coll Guañabens, propietari d'aquesta vinya, li havia dit que els francesos penjaven alguns homes de la biga d'aquest portal, i deixaven els cossos uns dies en senyal d'escarment, un d'ells va perdre el cap i no es trobà. Avui dia ja no existeixen ni la pedra del gall, ni la porta dels francesos, ni la caseta, ni la vinya.

Rafael Coll de Valdés

NOTES:

1.- Rafael Coll de Valdés, *Memorias apòcrifas de Jaume Coll, sastre, 1761-1834,* Mataró, 2010.

2.- Dades extretes de la *Historia de Milano* de Paolo Colussi en la qual s'hi inclou la fotografia del quadre en la imatge de Lechi.

A la Biblioteca Quiriniana de Brèscia es guarden les seves memòries inèdites, que encara no han estat revisades. Seria molt interessant el seu estudi.

3.- Dades extretes de *Memoria Chilena, Armada de Chile* y *Lord Cochrane en Grecia, éxito o fracaso*, els tres de Carlos López Urrutia. En aquests articles apareixen diverses imatges de lord Thomas.

Existeix una biografia completa de lord Cochrane feta per l'almirall anglès Grimble: *The life of Almiral Cochrane*.

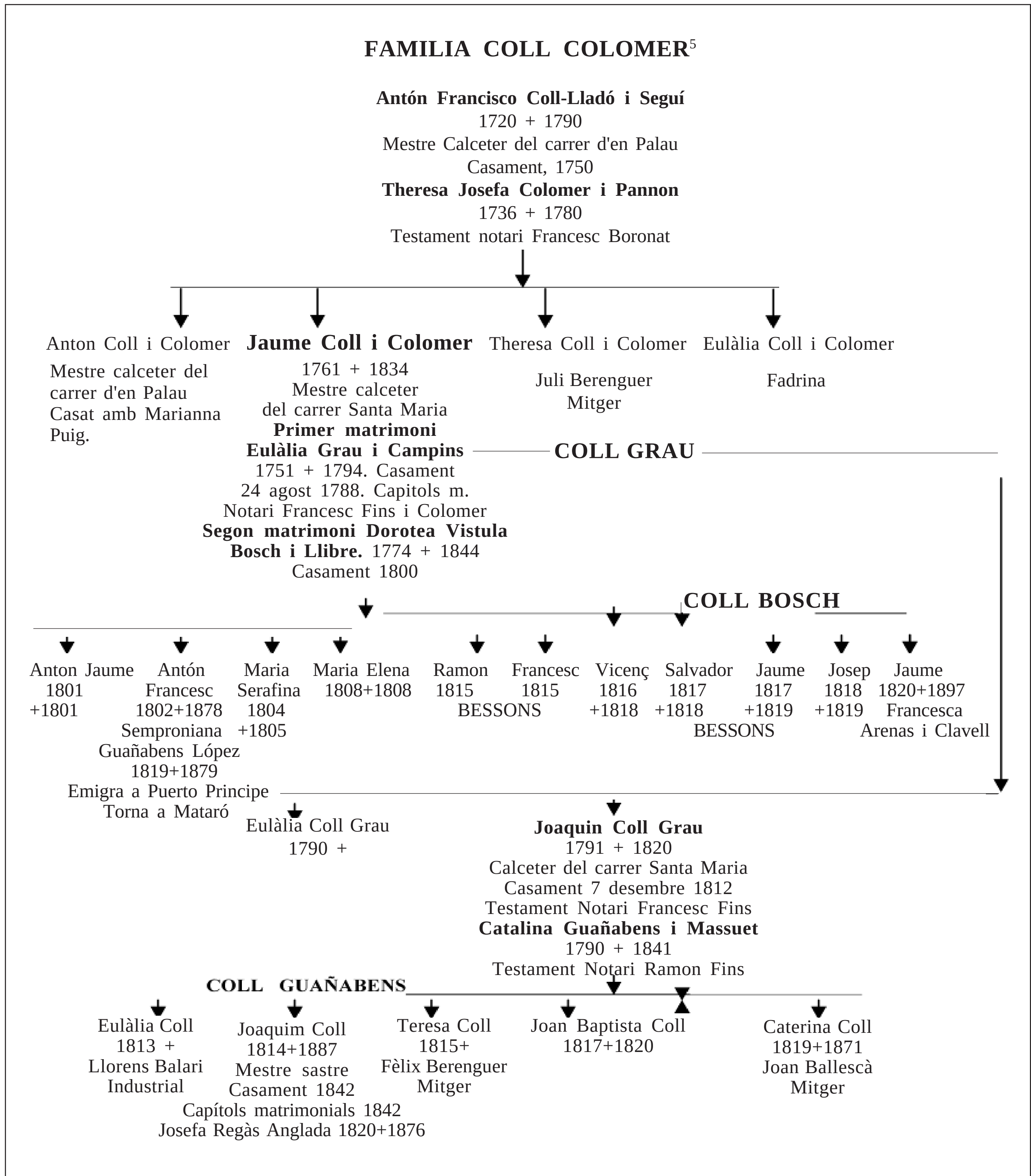
4.- Les seves *Mémories sur La Campagne du Coros d´Armée del Pyrénées-Orientales*, publicades per Anselin et Pochard de Libreries pour l´art militaire, a París, el 1826, ens serviran per seguir el seu moviment i el dels francesos per les nostres terres, amb petites anècdotes i detalls molt interessants.

La Bibliothèque Municipale de Bagnères-de-Bigorre gentilment em proporcionà la seva imatge.

5.- Dades tretes dels llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria de Mataró i documentació de l'arxiu familiar.

ANNEX

Genealogia de Jaume Coll i Colomer, personatge principal de la novel·la.

El final de la Guerra Civil a Mataró, gener de 1939, coincideix amb la mort per malaltia del que ha estat director de la Banda Municipal des de juny de 1930, Josep Llorà. De seguida, la Banda reprèn la seva activitat per continuar oferint els tradicionals concerts populars i amenitzar els actes solemnes, oficials i festius de la ciutat.

S'obre una etapa de 30 anys en què la prestigiosa formació s'acobla a les consignes del règim dictatorial i roman al servei de governs locals que no acaben mai d'apostar amb determinació per ella. Els mestres Rovira, Alía, Bodmer, Sardó, Fossas, Vilamanyà, Gassol i Sánchez, amb lògics alts i baixos, duen la batuta de l'anomenada Banda de Música de Mataró en règim de concessió, establint una relació contractual personal amb l'Ajuntament.

Com a continuació de l'article publicat al número 100 de la nostra revista, Nicolau Guanyabens i Calvet estudia, en aquest treball, la trajectòria d'aquesta agrupació musical durant la primera dècada de la postguerra, una etapa esplendorosa per a la Banda, aconduïda per Domènec Rovira, artífex de la represa, i Roman Alía, mestre que consolida l'avanç qualitatiu de la formació.

LA BANDA MUNICIPAL DE MATARÓ. DE 1939 A 1949

1939. LA CONTINUÏTAT DE LA BANDA MUNICIPAL

A Catalunya, acabada la Guerra Civil, la majoria de bandes municipals, o desapareixen o es transformen. En molts casos, la tradicional banda és absorbida per l'agrupació local de Falange. La de Sabadell, per exemple, es dilueix l'any 1941 dins la Banda de la Falange, amb la qual s'han duplicat o alternat durant els primers mesos de la postguerra.

Un altre model que sovinteja és el de Barcelona, que l'any 1944 dissol la seva Banda Municipal per reconvertir-la en Orquestra Municipal, de manera que la tasca de divulgació musical passa del carrer a la sala de concerts. Si bé la presència de la secció dels instruments de corda limita l'agrupació a tocar en espais tancats, també és cert que eixampla el repertori simfònic. Tanmateix dins la nova orquestra barcelonina, es crea la secció d'Instruments de Vent que s'encarrega dels concerts a l'aire lliure de les festes majors dels barris. Tretze anys després, la Banda de tota la vida recupera la seva autonomia i el seu nom: Banda Municipal de Barcelona.

A Mataró, el nou règim no afecta en excés la Banda Municipal. L'activitat es reprèn amb una certa normalitat, dins l'excepcionalitat que les noves institucions han instaurat a la ciutat. Josep Llorà, director músic adjudicatari del servei municipal de banda des de 1930, mor de malaltia just deu dies abans de l'entrada de les tropes franquistes. Amb aquesta vacant, les autoritats locals s'estalvien el cessament més que probable del director, tal com passa a Barcelona amb la depuració de Joan Lamote de Grignon[1], o a altres ciutats amb destitucions fulminants. Pel que fa a la plantilla de la banda mataronina, no tenim constància de cap

Portada del programa de les festes de les Santes de 1939, on s'anuncien les actuacions de la Banda: sis concerts, un festival i diversos *pasacalles*. MASMM. Programes de Festa Major.

músic expedientat. Si comparem la llista d'instrumentistes de 1938 amb la de 1941, ens adonem que d'un total de 36, només 9 han deixat la Banda i han estat rellevats per nous professors. És a dir, continuen el 75% dels músics.

El desconcert dels primers mesos es reflecteix en la manca d'informació documental sobre la Banda Municipal de la nostra ciutat. Ens hem de refiar d'un article, signat per "M.M.", aparegut al número especial de la Fira de 1940 del diari *Mataró*, que repassa la història de l'entitat des dels seus inicis, l'any 1912. L'escrit traspua un evident coneixement del tema, amb dades contrastades. En els darrers paràgrafs parla de fets ocorreguts l'any anterior (1939) que deduïm que l'articulista té molt presents. És per aquesta via que sabem que el mestre Agustí Coll, fundador de l'entitat i persona aleshores de 66 anys, es fa càrrec del buit provisional en la direcció fins que es nomena al violinista Josep Castells que, malauradament, deixa òrfena de nou la Banda perquè mor al juliol mateix.

«Con todos los honores, la Banda Municipal, interinamente dirigida por el maestro Coll Agulló, recibió a las fuerzas del Generalísimo Franco, en el Ayuntamiento y a los acordes del Himno Nacional. Pasados los primeros meses se entregó la batuta al señor Don José Castells, conocido violinista de la localidad, el cual disfrutó poco tiempo de su cargo, ya que desgraciadamente falleció en el mes de julio del mismo año, víctima de traidora enfermedad».[2]

Al diari local, no figura cap al·lusió a la Banda en les festes del Corpus. Això sí, hi participen organitzacions juvenils del *Movimiento* i milícies de la Falange amb tambors, cornetes i altres instruments de vent. En canvi, per les festes de les Santes, la Banda Municipal afronta, com és costum, sis concerts, un festival i diversos *pasacalles*. Qui dirigeix la Banda aquests dies d'intens calendari festiu? Torna a ser Agustí Coll? Ho fa potser algun dels músics experimentats? O potser la dirigeix el jove músic Domènec Rovira que a mitjan juliol s'ha ofert a l'Ajuntament a conduir l'agrupació?

DOMÈNEC ROVIRA I CASTELLÀ. REPRESA DE LA BANDA I EXCEL·LÈNCIA

En acabar la Guerra Civil, Domènec Rovira i Castellà és un mataroní de vint-i-sis anys, nascut el 21 de març de 1913, veí del carrer de l'Hospital, conegut com a músic precoç i considerat com a jove promesa. A Mataró, els seus mestres havien estat Agustí Coll, Miquel Queralt i Mn. Ferran Gorchs. Havia estat alumne d'Enric Morera i havia estudiat els cursos superiors de piano a l'Acadèmia Caminals de Barcelona. En el moment en què esclatà el conflicte era subdirector de l'Acadèmia Musical Mariana, professor de piano, solfa, teoria i harmonia de l'Acadèmia Caminals, i mestre de música al col·legi dels Maristes de Mataró.

El 19 de juliol de 1939, Rovira presenta una carta a l'alcalde Joan Brufau en la qual sol·licita poder cobrir les places de director de la Banda Municipal i de director de l'Escola Municipal de Música[3]. Presenta el seu brillant currículum i afegeix la seva condició d'ex-combatent de l'exèrcit nacional. La resposta oficial, amb carta signada pel secretari de l'Ajuntament Josep Solà el 18 d'octubre, desestima les dues peticions. La primera perquè «la llamada banda Municipal no depende del Ayuntamiento mas que para cumplimentar los compromisos de su actuación en la forma o condiciones establecidas en convenio» i la segona perquè «la Escuela Municipal de Música ha quedado suprimida por la nueva substitución autónoma del Conservatorio Musical de Mataró, filial del Liceo de Barcelona»[4].

L'Ajuntament deixa clar que a nivell administratiu no existeix la plaça de director de la Banda i, per tant, no és procedent nomenar ningú. El que preval és un conveni, vinculat a una assignació econòmica anual, amb la persona que dirigeix l'agrupació. Pel que fa a l'escola de música, l'obertura d'una filial del Liceu serà efectiva molt més endavant i de moment serveix d'excusa a l'administració per eludir el tema.

De tota manera, els membres de la Banda, per suplir la baixa per mort de Josep Castells, cedeixen la batuta de forma provisional al jove Rovira. Ho fan al mes d'agost de 1939 per encarar el nou curs amb garanties.[5] Domènec Rovira treballa amb el grup a fons i dirigeix el seu primer concert pel novembre al teatre del Foment, «con obras nacionales y populares, y de los maestros Beethoven i Wagner».[6]

Els anys 1940 i 1941, la banda que encapçala Rovira viu una corba ascendent quant a qualitat i prestigi que li serveix per recuperar la consideració de primera institució musical de la ciutat. La premsa local destaca com els teatres del Foment, del Clavé i de la Sala Cabanyes s'omplen quan hi ha concerts de banda. També tenen èxit els típics concerts de diumenge a la plaça de Santa Anna, el Parc o davant de l'Ajuntament.

La Banda Municipal davant del Col·legi de Valldemia, l'any 1941. El director és Domènec Rovira que a la seva esquerra hi té a Agustí Coll, ja ancià. Imatge cedida per Àngels Argés. Informació extreta de *Mataró. Recull Gràfic 1865-1965*. Efadós editorial.

Identificació dels músics. D'esquerra a dreta:
Fila 4 (darrera): Josep M. Pérez, Emili Ramos, Santiago Fadó, Joaquim Godo, desconegut, Josep M. Colomer, Josep Roig.
Fila 3 (drets): Josep Oller, Joaquim Pou, Pérez, Francesc Riu, Antoni Canals, Joaquim Casas, Francesc Escarpenter, desconegut, Joan Vila, Felicià Escarpenter, Josep Escarpenter, Amadeu Valls, Juli Torra, desconegut, Josep Oriol Sánchez.
Fila 2 (asseguts): Pere Nonell, Josep Cuesta, Pere Riu, Enric Gassol, Domènec Rovira, Agustí Coll, Josep Carbó, Francesc Coma, Isidre Genís, Àlex Valls.
Fila 1 (asseguts a terra): Camil Roca, Esteve Pineda, Joan Torra, Lluc Capdaigua, Josep Pla, desconegut.

Domènec Rovira i Castellà.
Retrat que figura al programa del concert homenatge pòstum que se li tributà el dia 17 de març de 1946.
Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

Anotem alguns exemples que donen idea de la línia traçada. El dia 17 de març de 1940, la Banda interpreta al Foment un programa totalment wagnerià. El 21 d'abril al Clavé tot el repertori és de música espanyola. Amb el teatre ple a vessar, la corporació municipal «obsequió en este día de forma improvisada con un espléndido refresco al Director y Profesores, y el Señor Alcalde, con breves palabras enalteció la labor cultural que realiza la banda, felicitando a sus componentes prometiéndole ayudarles en su tarea».[7] El dia 12 de novembre, a la plaça de Santa Anna, la Banda toca fragments de *Carmen*, *Aida*, *Maruxa*... Per Santa Cecília de 1940 s'estrena una obra de Joan Borràs de Palau i s'interpreta en primera audició la versió per a banda de la *Cinquena Simfonia* de Beethoven; a més, s'escolta, a la primera part, tota la *Suite de mi tierra* de Coll i Agulló.

La tria d'un repertori de difícil execució, la potenciació de la música espanyola i dels grans compositors centreeuropeus, les primeres audicions de músics mataronins, les interpretacions selectes

1942

Banda Municipal de Mataró

Dirección: Maestro Domingo Rovira Castellá

Concierto Sinfónico

Miércoles 1.° de Abril de 1942
DÍA DE LA VICTORIA
A LAS 12 MENOS CUARTO

Teatro FOMENTO MATARONÉS

PROGRAMA

I

Aires Vascos *(sobre cantos populares)* .	Franco
(*) Falla Valenciana *(Rapsodia popular)*	Peñalba
Danza de los Gnomos	Morera

II

Andante de la Quinta Sinfonía . . .	Beethoven
Parsifal *(Encantamientos del Viernes Santo)*	Wagner
Tannhauser *(Marcha)*	Wagner

NOTAS

La composición señalada con (*) es primera audición por esta Banda.

Los palcos quedan reservados.

IMPRENTA MINERVA

Programa del concert de banda del dia 1 d'abril de 1942 al Foment. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

en locals tancats... col·loquen la Banda als graons més alts de la cultura de la ciutat. La diferència entre una banda normal i una banda com la que impulsa Rovira queda molt palesa en aquest text extret del diari *Mataró* de finals de 1940, que, si més no, recull un estat d'opinió del moment:

«Las bandas de música se limitan por lo regular a harmonizar y animar actos públicos, en los cuales tienen un papel secundario dando lugar a que mientras sus ejecutantes se cansan en soplar, se habla, se ríe y apenas son escuchados, por cuyo motivo sus programas suelen estar constituídos por musiquilla de género chico, pasodobles, piezas de moda y algún trozo de zarzuela. La banda mataronesa inició una reforma efectiva el pasado curso, cuando logró que sus conciertos pasaran de la calle al salón al tiempo que introducía sucesivamente en sus actuaciones páginas de los mejores autores».[8]

UNA INSISTÈNCIA: EL RESTABLIMENT DE L'ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA

Hem vist com l'octubre de 1939 l'Ajuntament respon amb una negativa a la petició de Rovira de restablir l'Escola Municipal de Música, peça fonamental per formar músics que puguin nodrir la Banda i assegurar el relleu generacional. El 8 de gener de 1940 Domènec Rovira, ja com a director de la Banda, sol·licita novament el mateix, sense èxit[9]. Amb una nova carta signada l'1 d'agost, insisteix argumentant que la supressió de l'Escola de Música, antigament integrada a l'Escola d'Arts i Oficis, ha provocat una manca d'efectius a la Banda. Ell lamenta que si l'única opció és el futur conservatori del Liceu, les classes més modestes no podran accedir a la formació musical. Esmenta la feina feta pels seus predecessors (Coll, Llorà i Castells) i justifica la seva petició per tal de contribuir a la millora cultural de la ciutat[10].

En aquesta ocasió, l'Ajuntament li fa cas. L'informe del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis[11] recomana engegar de nou la formació musical, convocar un concurs per cobrir la plaça de director de l'Escola de Música i nomenar interinament Rovira perquè l'1 d'octubre ja puguin començar les classes. El text està signat el 5 de setembre de 1940 i proposa tot això sabent que l'aterratge de la filial del Liceu a Mataró s'ha quedat en pur projecte.

Escuela Municipal de Artes y Oficios
de Mataró

CONCIERTO

de fin de curso 1943-1944
por los alumnos y profesores de la
Sección de Música de la Escuela

en el

Fomento Mataronés
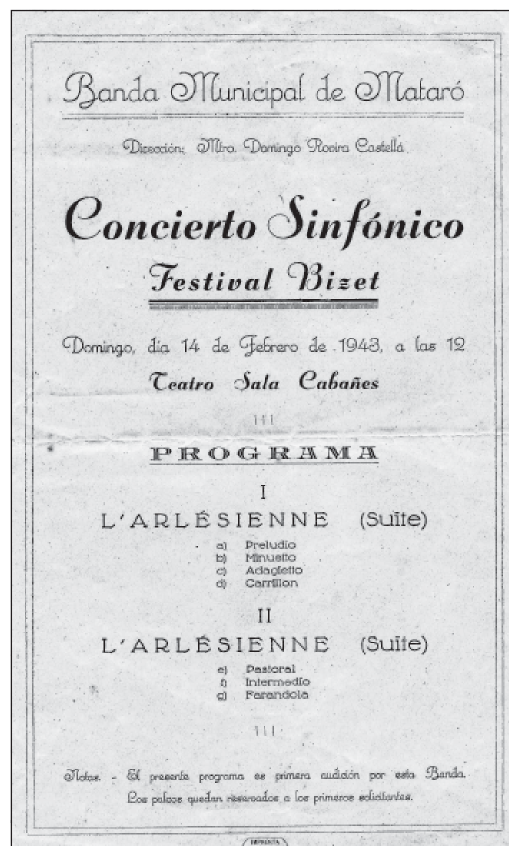
Domingo, 4 de Junio de 1944
A las 11 de la mañana

ENTRADA LIBRE

Palcos reservados

Concert de final de curs dels alumnes i professors de l'Escola Municipal de Música, celebrat al Foment el 4 de juny de 1944. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

Domènec Rovira és nomenat director interí de l'Escola Municipal de Música el dia 18 de setembre. Classes de solfeig, harmonia i instruments que s'imparteixen en el marc de l'Escola d'Arts i Oficis, als locals de l'edifici del Carreró i també a les dependències de Can Serra, actual Museu de Mataró. L'any 1940, en plena joventut, abans de complir trenta anys, Rovira acumula càrrecs musicals a Mataró: director i professor de l'Escola de Música, director de la Banda Municipal i director de l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília. A més, també al 1940, comença a rebre classes de composició per part del mestre Cristòfol Taltabull i Balaguer (1888-1964), experimentat músic que ha arribat a Barcelona, la seva ciutat natal, després de viure quasi trenta anys a París. L'amistat entre alumne i mestre propiciarà que Taltabull tingui, a partir d'aleshores, una relació amb els ambients musicals de Mataró.

Banda Municipal de Mataró

Dirección: Mtro. Domingo Rovira Castellá

Concierto Sinfónico

Festival Bizet

Domingo, día 14 de Febrero de 1943, a las 12

Teatro Sala Cabañes

PROGRAMA

I

L'ARLÉSIENNE (Suite)

a) Preludio
b) Minuetto
c) Adagietto
d) Carrillon

II

L'ARLÉSIENNE (Suite)

e) Pastoral
f) Intermedio
g) Farandola

Notas. - El presente programa es primera audición por esta Banda.
Los palcos quedan reservados a los primeros solicitantes.

Programa del concert de banda del 14 de febrer de 1943 a la Sala Cabanyes, dedicat al compositor Georges Bizet.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

1942. EL CONTRACTE AMB DOMÈNEC ROVIRA COM A CONCESSIONARI

Entre 1939 i 1941, sota la batuta de Rovira, la Banda mataronina es fa molt present a la ciutat i guanya prestigi. L'Ajuntament, a part d'augmentar la dotació per a la Banda, es veu empès a resoldre la situació administrativa anòmala que s'arrossega des dels anys anteriors a la Guerra Civil i inicia els tràmits per formalitzar contracte amb qui lidera l'agrupació. Suposem que durant tots aquests mesos, hi ha hagut una entesa oral entre l'Ajuntament i Rovira i, probablement també, la promesa que algun dia s'oficialitzarien els acords.

És Joaquim Ximenes, regidor delegat de la Banda, qui exposa, al novembre de 1941, que «cree llegado el momento, en evitación de retorcidas interpretaciones, de aclarar la situación del concesionario»[12]. S'opta per establir una relació contractual personal amb Rovira, que serà el concessionari del servei de banda de música. Per tant, no es tracta d'un model funcionarial gestionat al cent per cent per l'administració pública, sinó ben bé el contrari, un servei externalitzat en què l'Ajuntament tan sols hi participa aportant recursos materials: una assignació anual, vestuari i instrumental.

La Banda Municipal participant en una processó a Canet de Mar, al setembre de 1942. Director Domènec Rovira. Imatges cedides per Josep Rovira i Viñals.

En aquest sentit és més adequat parlar de Banda de Música de Mataró que no pas de Banda Municipal. A Mataró, des de 1930 fins a l'extinció de la formació cap a 1969, la Banda sempre és una agrupació de músics formada per un director que concursa i signa un contracte amb l'Ajuntament. En rigor, no és la Banda de l'Ajuntament, bàsicament perquè el consistori no gestiona cap aspecte de la plantilla de músics.

Aquesta diferenciació és viva en la discussió de l'esborrany del contracte que s'ha de signar amb Domènec Rovira. El primer esborrany no recull pas que la banda del concessionari pugui anomenar-se «Banda Municipal». Els regidors i l'alcalde són conscients que la banda mataronina no és completament municipal a l'estil de la de Barcelona o Sabadell. És gràcies a l'aprovació de l'esmena d'un regidor que el redactat final recull, en la condició 15a, el permís per utilitzar el nom i l'escut:

«Se concede a la expresada corporación musical [la banda de Rovira] la denominación de BANDA MUNICIPAL y a sus profesores el derecho de usar, al actuar en dicha banda, el escudo de esta ciudad en las prendas de uniforme, libres de gastos».[13]

El contracte es signa el 12 de febrer de 1942. Hi intervenen Domènec Rovira, l'alcalde Josep Martí i el secretari Abdón Sainz. Aquesta modalitat de contracte personal entre Ajuntament i concessionari, amb sensibles canvis i variants, és la que es repetirà amb els successius directors que en temps posteriors arriben a formalitzar papers per fer-se càrrec de la Banda: Alía, Bodmer, Vilamanyà i Sánchez. És per això que comentem el més destacable dels 17 articles del document:

a) El concessionari formarà una banda de música amb un director (que a més ho és també de l'Escola de Música), 36 professors i 3 ajudants. Per cobrir vacants es donarà preferència a alumnes o ex-alumnes de l'Escola Municipal de Música.

b) Es confegirà un inventari de l'instrumental, els estoigs, les fundes, els faristols i material divers que pertany a l'Ajuntament.

c) L'Ajuntament lliurarà en dipòsit a cada músic l'instrument que hagi de tocar, una muda d'hivern (pantalons, gorra i jaqueta) i una muda d'estiu (un parell de pantalons blancs i gorra).

d) Totes les despeses de vestuari aniran a càrrec de l'Ajuntament. Del material i el vestuari inventariat, en respondrà el concessionari.

e) Les obligacions de la banda del concessionari són:

- Assistir als actes oficials en els quals hi participin les autoritats locals i també als actes del «Glorioso Movimiento Nacional» organitzats per l'Ajuntament.
- Interpretar vint concerts cada any.
- Participar a les processons de Setmana Santa i Corpus, a les festes de les Santes i a les festes que commemoren l'alliberament de la ciutat (27 de gener).

f) Generalment els concerts seran en dies festius. El lloc, el determinarà l'alcalde o el regidor delegat de la Banda.

g) L'Ajuntament abonarà al concessionari 18.000 pessetes anuals en 12 pagues, incrementades amb 5.000 pessetes més per l'encariment de la vida. «De esta suma, seran satisfechos por el concesionario, los sueldos que tiene señalados a los profesores de la Banda, con quienes ninguna relación contractual tiene el Excelentísimo Ayuntamiento de Mataró».[14]

h) El concessionari no podrà dirigir una altra agrupació musical anàloga.

i) El concessionari convocarà un mínim de 8 assaigs mensuals. Les faltes d'assistència dels músics seran sancionades.

j) El concessionari no podrà transferir la direcció a una altra persona, exceptuant els casos

La Banda Municipal entrant al cementiri el dia de l'enterrament de l'exdirector i fundador de la Banda Agustí Coll i Agulló, març de 1944. Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

de malaltia o causa major. Procurarà, a més, per l'estabilitat i la màxima permanència dels músics a la Banda.

k) Aquesta agrupació tindrà permís per anomenar-se Banda Municipal i els seus músics podran portar l'escut de la ciutat.
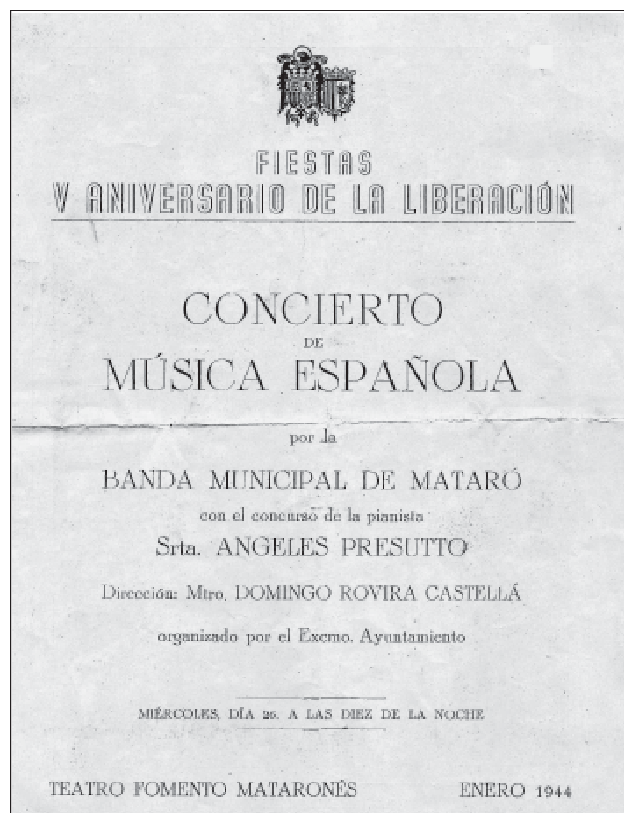
Sorprèn que el text no reculli la qüestió del local d'assaig. Sabem que al llarg dels anys l'Ajuntament facilita equipaments del comú per a les anomenades acadèmies (assaigs) i per l'emmagatzematge del material. Tampoc es fa cap esment a la regulació de les actuacions de la Banda quan és requerida en altres poblacions.

Al contracte ve annexat un inventari que distingeix clarament tres propietaris: l'Ajuntament, la Banda de Música i el Patronat Biblioteca Coll i Agulló. El primer compta amb una quarantena d'instruments (comprats la majoria abans de la Guerra), quaranta uniformes complets i mobiliari. La Banda compta amb una desena d'instruments, objectes, mobles i 495 partitures. El Patronat Coll i Agulló és propietari del despatx del compositor que inclou un armari ple de llibres de música, tot material cedit en vida pel propi Coll.

TRETS PRINCIPALS DE LA BANDA DE MÚSICA DE MATARÓ ENTRE 1939 I 1969

Els cinc anys en què Rovira dirigeix la Banda marquen les pautes, el model i les línies mestres que de forma general caracteritzaran la trajectòria de l'agrupació. No podem obviar que durant tots els anys d'aquesta segona època, 1939-1969, el context polític i cultural del règim dictatorial condiciona la vida de qualsevol ens musical, i encara més la vida d'una banda municipal que ha d'estar al servei del consistori. Així, podem explicitar, amb caràcter genèric, aquestes vuit grans consideracions sobre el recorregut de la banda mataronina:

1.- La Banda de Mataró és sempre una banda de música, el director de la qual obté una concessió de l'Ajuntament per exercir el servei de música de la ciutat. En veritat, no és una banda municipal, tot i que té permís per utilitzar aquesta denominació. Encara que aquesta adveració ha quedat ja argumentada, volem insistir. El regidor delegat Martí Fité ho explicita amb nitidesa en aquest informe de 1948 quan respon a un tal José Faus que s'ofereix per ser director de la Banda:

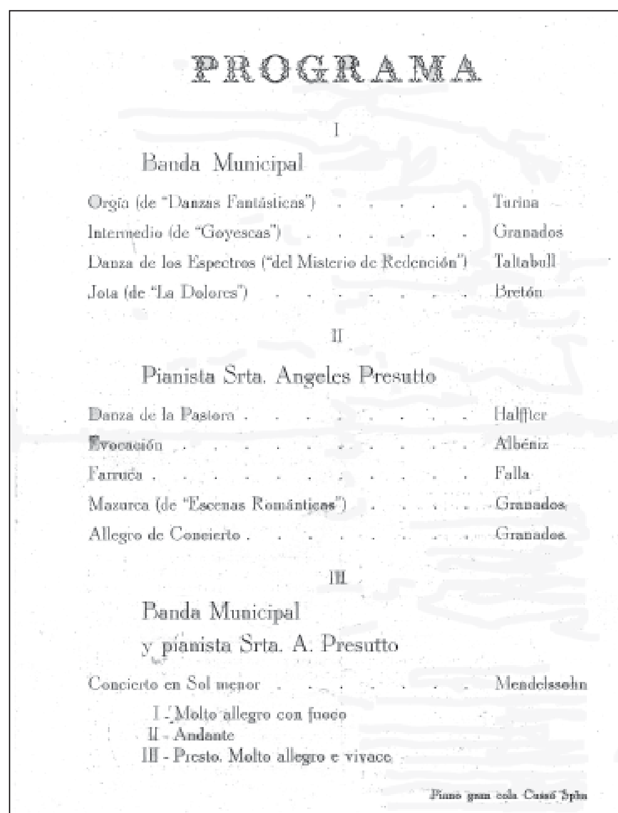
FIESTAS
V ANIVERSARIO DE LA LIBERACIÓN

CONCIERTO
DE
MÚSICA ESPAÑOLA

por la
BANDA MUNICIPAL DE MATARÓ
con el concurso de la pianista
Srta. ANGELES PRESUTTO
Dirección: Mtro. DOMINGO ROVIRA CASTELLÁ
organizado por el Excmo. Ayuntamiento

MIÉRCOLES, DÍA 26, A LAS DIEZ DE LA NOCHE

TEATRO FOMENTO MATARONÉS — ENERO 1944

PROGRAMA

I

Banda Municipal

Orgía (de "Danzas Fantásticas") . . . . . . Turina
Intermedio (de "Goyescas") . . . . Granados
Danza de los Espectros ("del Misterio de Redención") Taltabull
Jota (de "La Dolores") . . . . Bretón

II

Pianista Srta. Angeles Presutto

Danza de la Pastora . . . . Halffter
Evocación . . . . Albéniz
Farruca . . . . Falla
Mazurca (de "Escenas Románticas") . . . . . Granados
Allegro de Concierto . . . . Granados

III

Banda Municipal
y pianista Srta. A. Presutto

Concierto en Sol menor . . . . Mendelssohn
I - Molto allegro con fuoco
II - Andante
III - Presto. Molto allegro e vivace

Piano gran cola

Programa del concert de banda del 26 de gener de 1944 al Foment. Exemple de concert de caràcter simfònic, en què la Banda acompanya, en la tercera part, a una solista de piano. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

«Que esta Corporación Municipal no tiene Banda Municipal de música, y sí subvenciona anualmente los servicios de música que necesita para actos públicos donde asiste el Ayuntamiento, a una banda particular que se denomina Banda de Música de Mataró, la que ostenta en sus uniformes el escudo de la ciudad cuando da conciertos gratuitos de caràcter público o asiste en algun acto con la Corporación Municipal».[15]

2.- La Banda de Mataró no es transforma en orquestra com passa en altres llocs del país, però sí que tendeix a afrontar música simfònica. En algun moment, fins i tot, la banda toca amb l'afegit d'instruments de corda en locals tancats[16]. La selecció de repertoris ambiciosos de grans compositors, les estrenes per a banda de músiques de qualitat i la incorporació d'instruments cordòfons i músics solistes són la mostra d'una banda que aspira a pujar el llistó. Rovira, Alía, Bodmer i Vilamanyà són els directors que més exploren aquesta via. Bodmer i Vilamanyà, fins i tot, funden sengles orquestres al marge de la Banda.

En tot aquest període, l'opinió pública polemitza sobre el model ideal de banda. Sempre considerant el valor educatiu de la música de banda, es debat entre la xaranga o la superació artística, entre la divulgació o la qualitat, entre la música fàcil i la música culta. També hi ha qui opina que transcriure obres simfòniques per a Banda significa minorar l'obra original i forçar les possibilitats de la limitada formació de vent i percussió.

Domènec Rovira dirigint la Banda de Música de Mataró al Parc Municipal.
Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

3.- Al costat de grans clàssics com Bizet, Beethoven, Mozart, Weber, Verdi o Wagner, la Banda de Mataró potencia la presència de l'anomenada "música española" o de "compositores nacionales" amb la interpretació de peces d'Albéniz, Granados, Falla i Morera, i amb fragments de sarsueles de Penella, Chueca, Garreta, Turina, Lehar, Moreno Torroba, Chapí, Bretón, Caballero, Luna, Sorozábal o Vives. També s'inclouen obres de compositors locals, sobretot amb Rovira i Alía. Sonen peces de Coll i Agulló, de Borràs de Palau, de Joan Tutó, de Nicolau Guañabens i de Cristòfol Taltabull.

4.- Més enllà dels concerts habituals del diumenge i dels concerts populars en festes assenyalades, la Banda de Mataró és present en nombrosos actes patriòtics, religiosos i militars amb el clar objectiu de contribuir a l'exaltació de la pàtria, l'Església i l'Exèrcit, pilars del Règim. L'article de l'especial de Fires del diari *Mataró* de 1940 acaba amb un paràgraf que deixa clara la missió de la Banda:

«Necesitamos de esta institución como arma de cultura. Atenderla es de justicia. La ciudad se siente orgullosa de su Banda, y más aun en el resurgir de la nueva España, ya que preciso es dignificar sus innumerables manifestaciones, enlazándolas y poniéndolas en armonía con los deseos de grandeza».[17]

La Banda amenitza la inauguració de la Fira, és present als homenatges a la vellesa, acompanya el Combregar General, les processons de Corpus, de Setmana Santa i de les Santes... A més, toca cada 27 de gener en els actes que commemoren l'alliberament de la ciutat per part de les tropes franquistes; toca cada 1 d'abril en les festes de "La Victoria"; toca cada 18 de juliol per rememorar l'aixecament militar de 1936. La Banda fa sonar l'himne d'Espanya en tots els actes oficials del Règim, destacant per damunt de tots el de la visita del dictador a Mataró el 29 de gener de 1942. La Banda, no només toca l'himne al matí en el moment en què arriba el general, sinó que també ho fa, després de llarga espera, al vespre, quan el cotxe de Franco passa fugaçment pel Camí Ral de retorn de la visita a Girona.[18]

5.- La Banda de Mataró està vinculada a l'Escola de Música integrada a l'Escola d'Arts i Oficis, un centre públic de formació professional i artística fundat l'any 1886 i que durant moltes dècades ha viscut un excel·lent encaix social. El

director de la Banda sol ser el director de la secció musical de l'Escola. Les classes de solfa, teoria i instruments són el punt de trobada entre professors i alumnes; són el punt imprescindible per a la qualificació i la renovació dels músics de la Banda. Quan la formació musical perd pes específic dins l'Escola en detriment d'una formació professional més industrial (això és cap a finals de la dècada de 1950), la banda mataronina se'n ressent.

6.- La Banda de Mataró, a requeriment d'ajuntaments veïns, actua en festes i actes de pobles de la comarca. El fet de ser la formació més nombrosa, estable i qualificada de la zona, li confereix una certa consideració d'element rellevant de lluïment. Llavaneres, Arenys de Munt, Teià, Canet o Badalona són algunes de les poblacions visitades.

7.- La Banda de Mataró rep, per part de l'Ajuntament, una assignació anual que va augmentant modestament amb els pas dels anys. Al març de 1944, Rovira aconsegueix de forma excepcional un augment considerable de 9.300 ptes. en la dotació, sobre les 23.000 ptes. establertes dos anys abans per conveni. A l'època de Vilamanyà (dècada de 1950), per exemple, la dotació és de 72.000 ptes. El director, amb l'ajuda de l'administrador, reparteix mensualment les diferents pagues en funció de les categories (director, subdirector, solistes, professors de primera, de segona, de tercera i educands). En algun període, hi ha constància d'aportacions anuals dels músics a una mutualitat laboral en vistes a una mínima cobertura.

Trobem també expedients en què l'Ajuntament en diverses ocasions compra alguns jocs de vestuari i adquireix instruments. Pel que fa als instruments, a la llarga una part dels membres de la Banda acaben tocant amb l'instrument de la seva propietat. Quant al local social d'assaig que utilitza la Banda per guardar arxiu, faristols, instruments, etc., es pot parlar d'un constant pelegrinatge per diferents equipaments municipals no exclusius de la Banda.

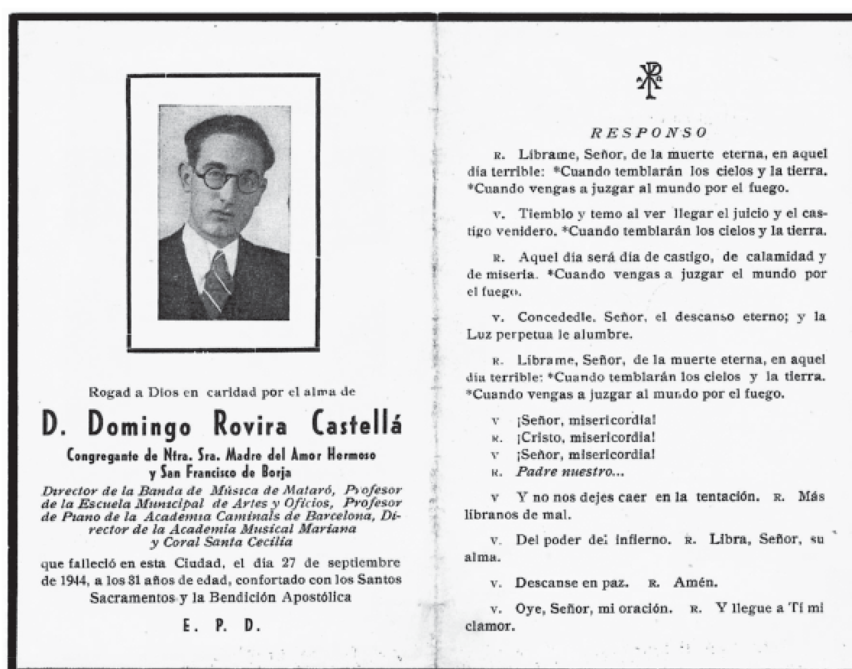
8. El director de la Banda de Mataró compta amb el suport d'una junta, formada per tres o quatre músics, que resol aspectes tècnics d'ordre intern. En tot cas, el delegat de l'Ajuntament no en forma part; ben al contrari, l'enllaç entre Ajuntament i Banda és només el director concessionari. Solen ser membres de la junta el director, el subdirector, l'administrador i l'arxiver.

LA MORT PREMATURA DE DOMÈNEC ROVIRA

El dia 27 de setembre de 1944 s'esdevé la mort, per malaltia sobtada, de Domènec Rovira als 31 anys. Deixa esposa i dos fills. Deixa orfes també les formacions musicals que dirigia. Una mort molt sentida a Mataró. Tant és així, que es recorda el seu enterrament com una de les manifestacions de dol més multitudinàries del Mataró de l'època. En passar per davant del Foment, la comitiva mortuòria s'atura i els cors que ell ha dirigit canten un emocionat i solemne respons. Carles Cabré Junqueras, en el seu llibre *Història dels serveis funeraris*, apunta:

«El seu enterrament [dilluns 2 d'octubre] va constituir una autèntica manifestació de dol. Jo era jovenet, però recordo, com si fos ara, el pas de la comitiva fúnebre que impressionava, ja que a més de la gran quantitat de personal assistent, hi anava al davant la Banda de Música de la Ciutat, entonant una marxa fúnebre».

Rovira no ha tingut temps de desenvolupar els seus dots com a compositor. El seu mestre de l'art de la creació musical des de 1940, Cristòfol Taltabull, sap quina és la raó: «Las diversas

Rogad a Dios en caridad por el alma de

D. Domingo Rovira Castellá

Congregante de Ntra. Sra. Madre del Amor Hermoso y San Francisco de Borja

Director de la Banda de Música de Mataró, Profesor de la Escuela Municipal de Artes y Oficios, Profesor de Piano de la Academia Caminals de Barcelona, Director de la Academia Musical Mariana y Coral Santa Cecilia

que falleció en esta Ciudad, el día 27 de septiembre de 1944, a los 31 años de edad, confortado con los Santos Sacramentos y la Bendición Apostólica

E. P. D.

RESPONSO

R. Librame, Señor, de la muerte eterna, en aquel día terrible: *Cuando temblarán los cielos y la tierra. *Cuando vengas a juzgar al mundo por el fuego.

V. Tiemblo y temo al ver llegar el juicio y el castigo venidero. *Cuando temblarán los cielos y la tierra.

R. Aquel día será día de castigo, de calamidad y de miseria. *Cuando vengas a juzgar el mundo por el fuego.

V. Concededle, Señor, el descanso eterno; y la Luz perpetua le alumbre.

R. Librame, Señor, de la muerte eterna, en aquel día terrible: *Cuando temblarán los cielos y la tierra. *Cuando vengas a juzgar al mundo por el fuego.

V ¡Señor, misericordia!
R. ¡Cristo, misericordia!
V ¡Señor, misericordia!
R. *Padre nuestro...*

V Y no nos dejes caer en la tentación. R. Más libranos de mal.

V. Del poder del infierno. R. Libra, Señor, su alma.

V. Descanse en paz. R. Amén.

V. Oye, Señor, mi oración. R. Y llegue a Tí mi clamor.

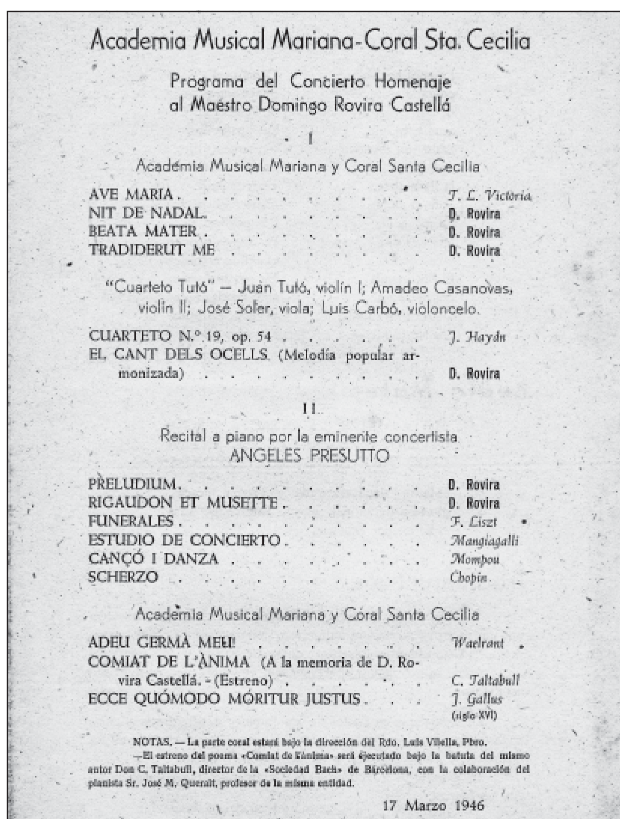
Recordatori de Domènec Rovira Castellà. MASMM.

funciones que desempeñaba en la ciudad de Mataró le absorbían la mayor parte de las horas, y a pesar de sus múltiples actividades aún encontraba el tiempo estrictamente necesario para escribir sus composiciones»[19]. Una de les ocupacions més destacables ha estat la feina de transcriure i adaptar per a banda obres simfòniques. L'obertura d'*Arnaldo d'Erill* de Guañabens, *La dansa dels espectres* de Taltabull i la *Cinquena Simfonia* de Beethoven són alguns exemples d'aquesta tasca.

Rovira deixa escrites quatre sardanes per a cobla, signades entre 1943 i 1944: *Flors del bosc*, *Iluronenca*, *Mar endins* i *Mar i cel*. Any i mig després de la seva mort, el 17 de març de 1946, l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília li reten un homenatge pòstum al teatre del Foment. El programa consigna que Rovira és el compositor de quatre de les obres que s'hi interpreten i també és autor de l'harmonització per a veus de la melodia popular de *El cant dels Ocells*. Els quatre títols són els següents:

Nit de Nadal	cor de tres veus (poema de Guerau de Liost)
Beata Mater	cor de quatre veus
Tradiderunt me	cor de tres veus
Suite per a piano	solo de piano

(*Preludium i Rigaudon et Musette*)

Academia Musical Mariana-Coral Sta. Cecilia

Programa del Concierto Homenaje
al Maestro Domingo Rovira Castellá

I

Académia Musical Mariana y Coral Santa Cecilia

AVE MARIA	T. L. Victoria
NIT DE NADAL	D. Rovira
BEATA MATER	D. Rovira
TRADIDERUT ME	D. Rovira

"Cuarteto Tutó" — Juan Tutó, violín I; Amadeo Casanovas, violín II; José Soler, viola; Luis Carbó, violoncelo.

CUARTETO N.º 19, op. 54	J. Haydn
EL CANT DELS OCELLS (Melodía popular armonizada)	D. Rovira

II

Recital a piano por la eminente concertista
ANGELES PRESUTTO

PRELUDIUM	D. Rovira
RIGAUDON ET MUSETTE	D. Rovira
FUNERALES	F. Liszt
ESTUDIO DE CONCIERTO	Mangiagalli
CANÇÓ I DANZA	Mompou
SCHERZO	Chopin

Academia Musical Mariana y Coral Santa Cecilia

ADEU GERMÀ MEU!	Waelrant
COMIAT DE L'ÀNIMA (A la memoria de D. Rovira Castellá. - (Estreno)	C. Taltabull
ECCE QUÓMODO MÓRITUR JUSTUS	J. Gallus (siglo XVI)

NOTAS. — La parte coral estará bajo la dirección del Rdo. Luis Vilella, Pbro.
—El estreno del poema «Comiat de l'ànima» será ejecutado bajo la batuta del mismo autor Don C. Taltabull, director de la «Sociedad Bach» de Barcelona, con la colaboración del pianista Sr. José M. Queralt, profesor de la misma entidad.

17 Marzo 1946

Programa del concert homenatge pòstum al mestre Domènec Rovira. Teatre del Foment, 17 de març de 1946.
MASMM. Programes de la Banda Municipal.

Interpreta les peces de piano la concertista Ángeles Presutto; les de cor, les corals organitzadores; les instrumentals, el Quartet Tutó. Al final del concert, el mateix Cristòfol Taltabull dirigeix i estrena una obra coral que ha compost a la memòria de Domènec Rovira, amb lletra de Guerau de Liost, *Comiat de l'ànima*.

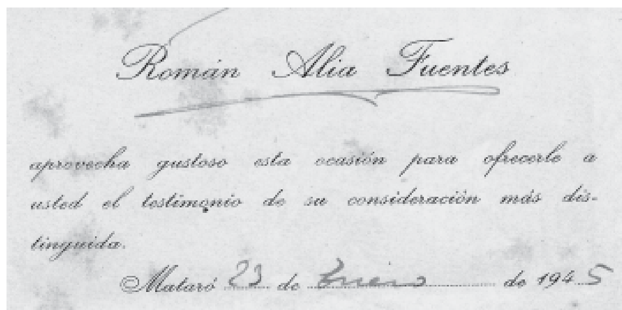
De totes aquestes obres interpretades en concert, al Museu Arxiu de Santa Maria es conserven còpies que provenen del fons de l'Acadèmia Musical Mariana. A part, en la documentació del mateix fons, trobem tres partitures més de Rovira: el motet per a sis veus *Jesus autem*, la cançoneta *El joc del pastor* (escrita per als infants de catequesi l'any 1935) i la peça per a quatre veus *Portas coeli aperuit Dominus*.

La curta i brillant trajectòria de Rovira, estroncada per la mort prematura, ha fet que sovint les generacions que el van conèixer hagin parlat amb molt d'èmfasi del que Rovira podria haver estat. Pel que fa a la Banda, i a manera de conclusió, podem dir que Domènec Rovira va jugar un paper clau en la represa de l'agrupació després de la Guerra Civil i va posar el llistó molt alt. No coneixem que hagués compost cap peça per a banda, però va treballar de valent per fer sentir a Mataró, en primeres audicions per a banda, l'Obertura de *La Flauta Màgica* de Mozart, el Preludi de *Els mestres cantors de Nuremberg* de Wagner, la *Cinquena Simfonia* de Beethoven, la *Simfonia Inacabada* de Schubert, la *Danza ritual del fuego* de Falla o la *Suite de Mi tierra* d'Agustí Coll.

ROMÁN ALÍA FUENTES, DIRECTOR ENTRE 1944 I 1949

Enric Gassol, flautista de la Banda, es fa càrrec interinament de la direcció. És per pocs dies perquè el dia 30 d'octubre de 1944 el ple de l'Ajuntament acorda «contratar con Don Roman Alía Fuentes, en idénticas condiciones que lo estaban con Domingo Rovira Castellá, el convenio de servicios de Banda de Música»[20].

Roman Alía és natural de Castelló de la Plana. És un professional de la química que ha arribat a Mataró, procedent de Terrassa, per treballar a l'empresa Fills de Llorenç Llinàs. Viu al carrer d'Enric Granados (actual Carreró), amb esposa i fill. Format com a pianista a Barcelona, ha treballat com a professor a l'Escola de Música de la ciutat vallesana. Músic de gran preparació i dotat de condicions com a director, fa viure a la banda mataronina uns anys memorables.

Román Alía Fuentes

aprovecha gustoso esta ocasión para ofrecerle a usted el testimonio de su consideración más distinguida.

Mataró 23 de Enero de 1945

Targetó amb la rúbrica del mestre Roman Alía Fuentes situada al capdavall d'una invitació per assistir a un assaig general del concert de banda del 28 de gener de 1945. Col·lecció particular.

5-I-1945

PROGRAMA

I

CORAL VARIADO DE LA CANTATA N.º 140	J. S. Bach
PRELUDIO	Rachmaninoff
FLAUTA MÁGICA	Mozart
DANZA DE LOS ESPECTROS	Taltabull

II

MISTERIO DE REDENCIÓN * (Transcripción para Banda del Maestro Domingo Rovira Castellá)	Taltabull
ARNALDO DI ERILL * (Transcripción para Banda del Maestro Domingo Rovira Castellá)	Guañabens
LA WALKYRIA *	Wagner
TANNHAUSER (Marcha)	»

- Las composiciones señaladas con (*) son primera audición.
- Durante la interpretación de las obras no será permitida la entrada a la sala de actos.
- La entrada es gratuita, excepto el acceso al primer piso para el que será precisa invitación. También son reservados los palcos de la platea.
- El concierto empezará con estricta puntualidad.

NICOLÁS GUAÑABENS GIRALT — *Arnaldo di Erill*

Nació este ilustre maestro en nuestra ciudad en el año 1826. Enamorado de nuestro mar latino, lanzóse a la ventura como Piloto de un velero con varia fortuna. Doctoróse más tarde en Medicina, compartiendo esta carrera con la obsesión que tenía por el divino arte de la Música. Estudióla con el maestro Isern, y en 1859 estrenó su primera ópera en dos actos «Arnaldo di Erill» en el gran Teatro del Liceo, con éxito resonante. Compuso asimismo otras obras, entre ellas una inspirada Misa de Requiem que el profesorado musical de Mataró interpretó en sus exequias. De sus obras corales recuérdase hoy con deleite aquella tan célebre en nuestra tierra, de «Quan jo en tenia quatre anys, el pare em duia a la barca...».

Falleció en 1863, y la Banda Municipal se complace hoy en dar a conocer a los mataroneses la obra de un compatriota que dedicó su vida al bien espiritual de sus compatricios, con la transcripción que para Banda dejó el malogrado maestro Domingo Rovira Castellá.

Programa del concert de banda del 28 de gener de 1945 al Teatre Clavé, amb tres primeres audicions per a banda dels mestres Taltabull, Guañabens i Wagner.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

Roman Alía dirigeix quatre anys i mig la Banda. Sense deixar d'atendre els compromisos a l'aire lliure en actes oficials i festius, decanta la Banda clarament cap a les sales de concerts i el simfonisme. Són recordats els concerts matinals dels diumenges al Clavé o al Foment. Tria repertori dels grans clàssics i deixa de costat l'anomenada música espanyola. En determinats concerts incorpora a la Banda músics de corda, la qual cosa li dóna un so més d'orquestra que de banda. Per a dur a terme això, recorre a la participació de l'orquestra de corda dels alumnes de l'Escola de Música (Alía n'és professor), o a la col·laboració de solistes com la pianista Maria Canela. Seguint la línia de Rovira, propicia l'execució d'obres d'autors locals. Fa molts arranjaments per a banda i aprofita també les adaptacions que ha deixat Rovira.

Vegem alguns exemples. El concert de Santa Cecília del 26 de novembre de 1944 serveix de presentació del nou director. Alía escull Albéniz, Wagner i Beethoven. D'aquest darrer, interpreta la *Marxa fúnebre*, dedicada a Rovira i transcrita per ell mateix.

El 29 de juny de 1946, al Clavé, es presenta l'orquestra de corda dels alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis. Una primera part exclusiva per a la Banda amb la *suite Peer Gint* de Grieg. Una segona part amb dues peces per a l'orquestra, i per tancar el concert, el *larguetto* de la *Segona Simfonia* de Beethoven i la *Marxa militar* de Schubert interpretats per banda i orquestra junts.

El 28 d'octubre de 1948, gran concert de celebració del centenari del primer ferrocarril. Interpretació d'obres de Bach, Mozart, Txaikovski, Beethoven, Wagner i Offenbach, a més de l'estrena d'una fuga del propi Alía. El 3 d'abril de 1949 s'interpreta la *Sisena Simfonia (Pastoral)* de Beethoven en primera audició, transcrita completament pel mestre Alía. Aquest és, de fet, el darrer concert del director castellonenc amb la banda mataronina.

Les crítiques a la premsa local ens parlen d'èxits de públic, d'obres selectes i de qualitat orquestral. Desconeixem el nombre d'obres que Roman Alía va compondre. En els programes de concerts només detectem dues composicions d'autor i són per a banda: *Elegia* (estrenada en el concert homenatge a la memòria de Domènec Rovira el 28 d'abril de 1946) i *Petita fuga*.

El 29 de març de 1949, Roman Alía dirigeix una carta[21] a l'alcalde de la ciutat demanant la rescissió del contracte adduint motius laborals que l'empenyen a marxar de Mataró. Els documents no amaguen un adéu precipitat i sí una situació personal delicada. El ple del 12 d'abril debat si demanar o no danys i perjudicis al fins ara director. Es decideix rescindir el contracte i prou. L'argumentació de Martí Fité, regidor delegat de la Banda, favorable a aquest acord és del tot il·lustrativa:

«... ya que en este último caso [la dirección de la Banda] no existe propiamente responsabilidad, debida al caràcter puramente formulario del contrato que excluye plazo de duración y formalidades parecidas. Mas bien es un contrato de buena fe entre ambas partes, un verdadero "gentlemen's agreement"».[22]

En la mateixa sessió plenària, el consistori, sabent que les actuacions de la Setmana Santa són a prop, aprova que Francesc Escarpenter, saxofonista del grup, es faci càrrec circumstancialment de la concessió de la Banda. S'hi està tres mesos perquè al juliol, a les envistes de les Santes, l'Ajuntament arriba a un acord amb un jove músic de 24 anys, Jacques Bodmer.

Nicolau Guanyabens Calvet

Portada del llibret del programa del concert homenatge pòstum al mestre Rovira, organitzat per la mateixa Banda. Teatre Clavé, 28 d'abril de 1946.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

NOTES

1.- Josep Maria Almacelles Díez, *Del carrer a la sala de concerts. La Banda Municipal (1886-1944)*, p.215. Edicions de l'Arxiu Municipal de Barcelona, 2006.

2.- M.M., «La Banda Municipal de Mataró. Apuntes de historia», Periòdic *Mataró, especial Ferias*, 1940.

3.- Arxiu Municipal de Mataró (=AMM), Expedient de Cultura C-0026-05. Full 1.

4.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 2.

5.- M.M. «La Banda Municipal...».

6.- M.M., «La Banda Municipal...».

7.- M.M., «La Banda Municipal...».

8.- *Mataró*, 30 novembre 1940. «Al margen del concierto de Santa Cecília».

9.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Fulls 4-6.

10.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 7.

11.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 9.

12.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06.

13.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06. Condició 17 del conveni.

14.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06. Condició 9 del conveni.

15.- AMM, Expedient de Cultura C-0015-11.

16.- Sovint són els mateixos músics de la Banda els que impulsen la tendència al simfonisme, ja que alguns d'ells són també instrumentistes de corda. És habitual a l'època que els músics toquin amb solvència més d'un instrument.

17.- M.M., «La Banda Municipal...».

18.- *Mataró*, 31 gener 1942, p.2. «Crònica sobre la visita del general Franco a Mataró».

19.- *Homenaje póstumo al malogrado Director Maestro D. Domingo Rovira Castellá*, p.8. Escrit de Cristòfol Taltabull signat l'octubre de 1944. Llibret del programa del concert del 17 de març de 1946 organitzat per l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília. MASMM, Acadèmia Musical Mariana. Programes.

20.- AMM, Llibre d'acords municipals. Sessió del ple de 30 d'octubre de1944.

21.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-09.

22.- *Mataró*, 19 abril 1949, p.2. Resum del ple del dia 12 d'abril.

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Col·legi de les franceses (c. 1915). Grup d'alumnes. Arxiu família Guanyabens.

Col·legi de les franceses (c. 1915). Grup d'alumnes. Arxiu família Guanyabens.

Col·legi de Sant Josep (c. 1920). Grup d'alumnes. MASMM. Arxiu d'Imatges.

Col·legi de Sant Josep (c. 1920). Grup possiblement d'òrfenes. MASMM. Arxiu d'Imatges.

Col·legi dels Salessians (curs 1915-1916). MASMM. Arxiu d'Imatges.

Col·legi de Santa Anna (1916). Grup de nens amb les joguines dels Reis. MASMM. Arxiu d'Imatges.

Acadèmia de confecció (c. 1925). Fotografia Estapé. MASMM. Arxiu d'Imatges.

Escola del Forn del Vidre al carrer Prat de la Riba (c.1935). Dalt, al centre, Joan Peiró. MASMM. Arxiu d'Imatges.

MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA
Centre d'Estudis Locals de Mataró

Col·labora:

Ajuntament de Mataró
Institut Municipal d'Acció Cultural

Amb el suport de:

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana